

ANUL XXXI
3
(1 340)
Sămbătă
16 ianuarie
1988
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă!

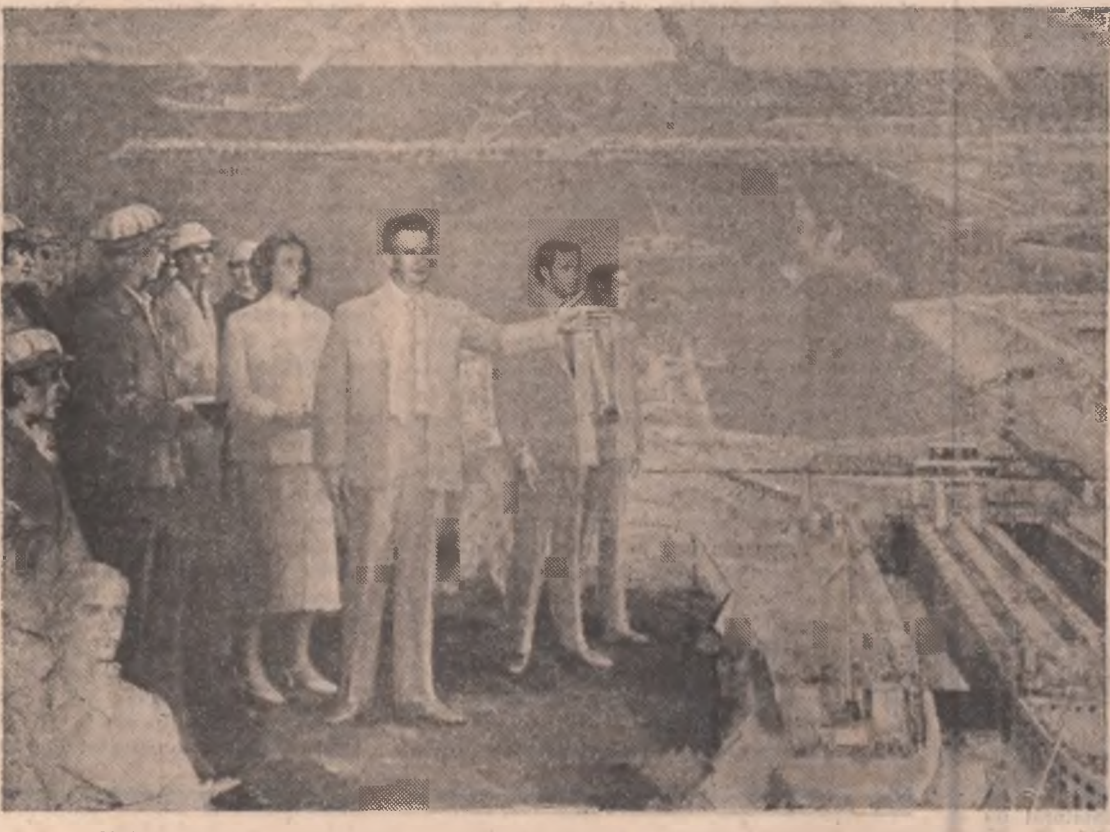

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

IANUARIE SĂRBĂTORESC

Se implinesc în acest an șapte decenii de la moartea lui Ștefan cel Mare, cel care a fost întregirea patriei, ideal și împlinire de nobilitate și îndelungată luptă a poporului, moment de cea mai înaltă și mai edificatoare expresie a tot ce a putut însemna de-a lungul veacurilor istoria căutării și afirmării de sine a națiunii române. Iar de undeva, din bolțile adânci ale iubirii de neam și de țară, privește, cu scâlpăt de raze, Luceafărul. Marea, supremă noastră identitate în spirit, marea, supremă conștiință de sine a limbii și culturii române. Eminescian și sărbătoresc în fiecare ianuarie sărbătoresc, cuprind de gândurile și sentimentele noastre care privesc istoria. Marea unire — care era o victorie de netăgăduit a luptei și o consacrare a vocației unității naționale — venea pe terenul celei dintâi uniri, act la fel de important și la fel de edificator pentru întreaga noastră devenire. Țările unui același grai erau unite de mult prin cultura lor vie și unificatoare iar geniul tutelar a cărui dată de naștere este tot un cosmic început de an pare un simbol al inșei ideii de unire. Peceata lui este neperioară, prin el, prin inimitabilă lui creație se aud și începuturile vie și adânci ale rostirii noastre ca popor și popor, tot așa cum, peste cuprinsurile noastre de munți și izvoare, se aud și toate răsunăturile de lună și soare care se vor fi împlinit și vor fi trecut de atunci, de la nașterea sa, pentru ca el să strălucească și mai intens și să cunoască iubirea fiecărei generații. Să se descopere tot mai vast și mai complex, într-o lumină care este aceea a permanentei moșteniri. Căci este un fapt de indiscutabilă istorie literară actuală: generațiile de azi sunt în posesia unui Eminescu de o covârșitoare cuprindere, născut nu s-a făcut atât de mult pentru cultivarea spiritului eminescian și punerea în valoare a tuturor dimensiunilor creației sale. Este un fapt de indiscutabilă istorie literară și nu numai atât, căci în natura acestei adevărate opere de cunoaștere și valorificare a moștenirii eminesciene se cuprind și sensuri politice, morale și sociale mai adânci care nu sînt altele decît cele care privesc spiritul și conștientizarea, în plan cultural, ale unei întregi epoci.

„Vizită de lucru la Canalul Dunăre-Marea Neagră” — tablou de Vasile Pop Negreștan

Antologia «Luceafărul»

Fiul cel mai iubit al patriei

**Patria se sprijină pe umerii noștri
Patria este pământul strălucitor
Cetățile dărilor
Cetățile sufletului nostru.
Construim ziua de mine
Precis trasată
Pe hărțile patriei.**

**Il sărbătorim pe Fiul cel mai iubit al Patriei
Cel care veghează asupra destinului nostru de aur
Nici un munte nu are mărjea monumentului
Pe care l-am închinat în sufletul nostru.**

In acest ianuarie plin de zăpadă și griu
Mara Nicoară

EMINESCIANA

Lumea conceptelor

de Edgar Papu

Eminescianismul: această noțiune ne este cunoscută din copilărie, dar fiindcă ea circula de îndelungată vreme în cultura noastră. Ar fi chiar interesant să se întreprindă un istoric al ei, așa cum s-a realizat în privința centenarelor scrieri despre Eminescu însuși. De fapt, o asemenea idee a crescut și ea odată cu progresul continuu al eminescologiei în cultura noastră. În felul acesta i se poate urmări și treptată precizare a sensului ei, care se văzuze adesea infundat în aproximările subiective. Totuși, numai foarte recent i s-a descoperit și i s-a demonstrat cu acuritate conținutul filosofic-existențial. Cel căruia i se datorează o asemenea cercetare — care va avea, desigur, un mare răsunet în cultura noastră — este profesorul George Munteanu. Discutarea ideii de eminescianism în sensul amintit se desfășoară în ultimul capitol din excepționala sa carte: **Eminescu și eminescianismul — Structuri fundamentale**. (Minerva, 1987).

Faptul că ne oprim numai la ultimul capitol nu înseamnă că masiva și densa contribuție de erudiție și gândire, care îl precedă, ar fi inferioară punctului asupra căruia ne-am fixat, în cazul de față, atenția. Ea cere, însă, o dezbateră de mult mai mare anvergură, deoarece ne arată, prin nouitatea și adâncimea conținutului de idei, că Eminescu nu ne va lăsa niciodată să odihnim pe trafeul câștigat dintr-o investigație științifică. Amintim, de pildă, numai magistralul capitol al **Structurilor fundamentale** sau pe cel următor — exemplul de rar intimitate tensiune a minții — care cuprinde o nouă și revelatoare vedere asupra **Luceafărului**, așa cum reiese poemul dintr-o subtilă lectură subtextuală a sa. Repetăm că toate acestea, precum și altele din volum, reclamă cu mult mai mult decît o simplă cronică sau o privire rapidă.

Să revenim, însă, la ideea de eminescianism, fiindcă aceasta ne-a preocupat și pe noi de cîtva timp. Ce înseamnă această noțiune într-un sens cu totul opus înțelesului exterior și formal asupra literaturii? Într-un asemenea sens, eminescianismul se află privit de către George Munteanu „ca un foarte distinct mod (și „model”) de a fi” (pag. 278). Autorul vede aici un aspect cert din universalitatea lui Eminescu, dat fiind că el atinge aci știința de a-și „desmărgini” eu într-un fel cum puțin scriitorii ai lumii au izbutit (pag. 279). Și mai departe George Munteanu face această surprinzătoare observație: „S-ar zice că Eminescu ținea să devină «anonim» ca folclorul românesc îndobîzînd în partea lui lirică, în doine, unde nu ci-

O EPOCĂ A LITERATURII ROMÂNE

a deseori este invocată, și pe drept cuvînt, excepționala înaintare a literaturii române din ultimul sfert de secol, exemplificînd o adevărată recucerire a unei demnități aparținătoare de o cultură în definitiv cu vechime și în mod continuu creatoare de valori. Procesul se arată a fi impunător și putem zice că, într-un sens, este istoric, deși astfel de fenomene de concentrație creatoare în intervale scurte de timp, născînd la recuperarea unor etape, nu s-au atît de rare în istoria literaturii române. Sentimentul rezultat de aci este acela al normalității de principiu a unui climat, ceea ce stimulează pe scriitor și îl predispozează la încercări literare îndrăznețe, întărește cîteva din gîndurile și eliberează sensibilitatea.

Zicem „normalitate” și, obișnuiți cu o stare de spirit nouă, nu avem întotdeauna perspectiva istorică necesară și nu ajungem a vedea proporțiile unei evoluții care, examinată în istoria recentă și ar avea aceste date de cînd lumea. Totuși, modificările sînt substanțiale și la o comparație cit de sumară cu vremuri nu de îndepărtate în timp ele se evidențiază mai bine. De altminteri, sufletul nostru însetat de proporții riguroase și de măsuri sigure întuiește adeseori, fără a exprima și cu gîndul, ceea ce este o năzuință perpetuă a scriitorului, adică libertatea adevărată de a crea.

Astfel, începînd din 1965 și pînă azi literatura română își recucerește poziția de independență creatoare, re-devine ceea ce trebuie să fie ea într-o lume a tuturor șanselor culturale, adică o literatură exprimînd poporul român. Acest fapt este esențial și, în definitiv, aparține fenomenelor naturale, anormală fiind, dimpotrivă, minimalizarea puterii de creație a unui popor, oricare ar fi el, și impunerea unor formule care nu-i aparțin. Importanța de cultură și tot atît de primordiasă pentru națiunile libere ca și represiunea economică, acestea fiind, de altminteri, mentalități de colonialist.

Așadar, la 1965, literatura română începu a-și recăpăta identitatea, în vederea unei restituiri a diversității necesare. O literatură puternică se poate restaura în condiții de libertate intelectuală și de calm valoric lășindu-se, astfel, să se exprime toate formulele fundamentale estetice și culturale, legitimize și contribuie la selecția și de aceea naturală, ideal fiind a putea ordona în timp formele exprimate care au, în aceste cadre, legitimitate și contribuie la înțelegerea și înțelegerea. Învoacăm astăzi „diversitate de stiluri”, pe care o socotim a fi benefică (așa cum și este) și poate că nu observăm întotdeauna ceea ce rezultă cu adevărat de aci. Însă tabloul este impresionant: pe aceste vaste pinze stau alături lirici ai notației, calligrafii și vizionari, baladisti și expresionisti, clasicizanți și experimentalisti, neo-romantici, prozatori ai categoriilor sociale, ai istoriei, reporteri ai clipei și ai „permanențelor”, eseisti ai structurilor antropologice profunde și studioși care documentează metode noi, încă aflate în laborator, dramaturgi de tot felul. Epoca detine un stil, organizîndu-se de la sine în direcția specificului național (care e, fără îndoială, tendința cea mai coagulată valoric) însă adăugînd stilistice valoroase se produc. Nimic nu împiedică un scriitor să se exprima într-un chip propriu, ordonînd de la sine fenomenele producîndu-se de-aia mai apoi, în cadre naturale și în termeni de legitimitate. Acum, mai mult decît altădată, e valorificat fondul ireductibil de valori unde stau deopotrivă dimensiunea folclorică și aceea culturală, cea de pe urmă intruchipată de individualități capabile a crea „serii”. Participarea tradiției la creație în felul unui sediment activ care iradiază este izbitoră, tradiția stabilind, mai mult decît altădată, repere care nu-s canonice, sint, ca să zicem așa, semnele de orientare ale unei literaturi. Aceasta e formula de evoluție, de la „cel vechi”, prin adăugirea creației cu originalitate, către „cel nou”, mișcarea generațiilor literare confirmînd o astfel de ipoteză de omogenitate culturală. Apar, în chip neîntrerupt, tineri cu vocație impunătoare, generația matură astăzi și inaugurată de Nicolae Labiș în epoca precedentă fiind exemplară din punctul de vedere al consecințelor pe care o democrație adevărată a culturii le produce asupra creației. Literatura capătă, în acest fel, proiect.

Îmbogățirea aceasta se produce în margini definite de o tradiție, care este, deopotrivă, recucerită și păstrată și că momentul literar e tutelat de această valorificare substanțială a ceea ce se cheamă de obicei „moștenire culturală”. O perspectivă nouă, cu adevărat științifică, se configurează acum în materie de istorie a literaturii, edițiile de texte reclamînd, apoi, altfel de organizări ale perioadelor vechi de creație, mai apropiate de adevăratul obiectiv documentar istoric. Aceasta nu-i „rescriere”, este „recucerire”. Esențială rămîne, însă, punțina de a documenta astfel de interpretări și e în afara îndoielii că funcțiunea edițiilor ca dovezi de cultură se evidențiază abia acum. O sfîrtare de a înțelega și integrarea a creației literare românești definește acest spirit înnoitor, lucid, purtînd o ipoteză de cultură organizată.

Sîntem contemporani cu o clipă istorică decisivă, cu o epocă de recucerire a memoriei și de concentrări în direcția unui viitor care nu-i acum „posibilitate” ci o certitudine întemeiată pe acumulări sigure și organizate. De altminteri, viitorul literaturii române e de aci înainte aproape contemporan cu noi.

Artur Silvestri

EMINESCU

poporul român, de-a lungul istoriei sale milenare, a avut parte ca și alte semănții de oameni apăruiți din mijlocul său ce i-au răscolit adîncurile rădăcinilor și de-a lungul timpului au venit altă intruchipare în același spirit într-o căldură.

De la zămislirea sa ca popor, Românii s-au știut datorii celor trei izvoare rădăcinate tulpina încornorare care una sunt, ce alcătuiesc într-o unitate de nedistruș în egală măsură însăși ființa, fîcîndu-se dintr-o ființă a poporului român, cum afirmă toți istoricii de seamă românîi anume daco-românitatea. Așa suntem dintr-o răsunare în origini pînă astăzi ca popor.

Acastă întemeiere a noastră este și garanția stabilității ca popor și pentru fiecare din acești piloni existențiali am plătut cu singe și jertfe nenumerate dreptul la existență.

Suntem legați de munții și colinele, de fiere frunză verde a acestei Patrii pe care o viețuim cu dacul get, din noi de mai multe milenii din vremi imemorabile omenii ai pămîntului, prin romanul latin unit cu oasele și plasma

Ioan Alexandru

Continuare în pag. a 2-a

Istoria — fenomen unic

Eminescu a văzut istoria națională unind în ambele anasuri, pe orizontală și pe verticală. Destinul românesc din toate provinciile el l-a văzut într-o strînsă unitate, ca destin unic al unuia și același neam condamnat de repetate sentințe nedrepte să trînsacă despărțit, subjugat de puteri străine și haire. Moldova născută a lui — o și-a evocat gloria apusă, strălucimîndă de chipul marelui Ștefan. A fost inițiatorul și sufletul adunării de la Putna, reuniune politică a românilor de pretutîndeii săvîrșită sub chiar coroana habsburgică dar pe pămînt românesc, replică, în semnificativ, poate două decenii, a marii uniri revoluționare de pe Cîmpul Libertății de la Blaj și prefigurare a celei ce va încununa multisecularul vis al Unirii tuturor românilor pe Cîmpul lui Horea de la Alba Iulia. Țării Românești i-a închinat unul din piscurile poeziei sale, Scriștoarea a III-a sintetizînd virtuțile românești în figura domnului mureșean Mircea. Astăzi se cunoaște originea ardeleană în linie paternă a lui Eminescu. El va fi influențat de aceasta sau nu, șert e că Ardealul a constituit una din marile lui obsesii. „Să privească Ardealul lumii e rîșine / Că-a robit copiii-l pe sub mîni streme” scrie el la 17 ani, evocînd pe Horea, pe care-l vede ca pe o coroană a munților. Adolescent de-abia, fînar apoi, construia proiecte de drame shakespeariene, protagoștii cărora erau Horea, Doja, Andrei Mureșanu. În romanul Contrafactul de lipsa cîmpului pea mărșă și tragică a moșilor lui Avram Iancu. Toate acestea, pentru realizarea cărora era nevoie de o altă viață, mult mai lungă și mai scutită de frămîntări cotidiene, mai îndăulitoare cu creația, au rămas neîmplinite ca opere, dar au fost pe deplin și cu asupra de măsură trăite de această triază inimă în care se concentră și cloceau toate durerile ne-

Miron Scorobete

Continuare în pag. a 2-a

ARGUMENTELE CĂRȚILOR NOASTRE

Editarea lui Nicolae Iorga

editorul lui Nicolae Iorga are de înfruntat o triplă dificultate: istoriografică propriu-zisă, teoretică (inclusiv aspectul metodologic) și etică. Nici una dintre scrierile lui Iorga nu poate fi tratată în afara cadrului de filosofie a istoriei, de antropologie și sociologie istorică, de psihologie a popoarelor și a epocilor etc. Aceasta era tipul de savant pe care îl creau epoca și mediul cultural german, în care școala lui Lamprecht, a lui W. Wundt, a lui K. Bûchner etc., ca să nu-l omenim decît pe acestuia, puteau lucra spre o sinteză nouă, cum s-a și întîmplat cu opera lui N. Iorga.

Coborînd, din economie de spațiu, la problema editării lucrărilor cu un mai pronunțat caracter teoretic, cum a fost și aceea de care m-am ocupat eu, trebuie precizat, de la început, că nu trebuie uitat nici o clipă că opera și concepția lui Iorga sînt expresia unei sinteze spirituale europene, la care lucraseră nu numai cele trei medii în care s-a format (al culturii române, al celei franceze și germane) dar și toate straturile culturale europene: Grecia, Roma, Bizanțul. Era firesc să se cristalizeze o

Ilie Bădescu

Continuare în pag. a 7-a

Cenaclul „Luceafărul”

● Proză de Ion Florian Panduru ● Versuri de Sabin Opreanu

În paginile 4-5

REPERE LITERARE 1987

„Porni Luceafărul, creșteau în cer a lui aripe”

IN PAGINA A 3-A :

● Articole de ● Alexandru Horia ● Vasile Macovicu ● Mihai Cimpoi ● Silvia Chițimia ● Cristian Livescu

In apreciată serie „Poezii române contemporani” a Editurii Eminescu, a apărut ediția de autor a Constanței Buzei, sub titlul „Cheia închisă”. De la început trebuie subliniat că volumul onorează seria respectivă, ilustrată pînă acum de nume prestigioase ale literaturii contemporane, oferind cititorilor imaginea caracteristică (după aproape 25 de ani de prezentă conștientă și admirată în lirica actuală) a Constanței Buzei. Poezia de vocație, cu timbru unic, egală cu sine la cote estetice înalte, Constanța Buzea impresionează de data aceasta prin impecabila și severa selecție realizată. Cu o luciditate de care nu oricine este capabil, ea a lăsat la o parte tot ceea ce credea că ar fi sub o anumită limită superioară atînsă în creația sa. Este fără îndoială aici un profund respect față de sine, față de iubitorii poeziei și, totodată, o analiză la rece a propriei opere. Pentru că

Poezia de vocație

într-adevăr Constanța Buzea are o operă poetică unitară, originală gîsînd — după noi — de la primele cărți, elementele ce o definesc, nuanțele specifice. Prin ediția de autor simțim și o încercare de a disloca anumite veredice critice, mai ales acelea care vorbeau de așa-zisa monotonie a poeziei sale, a atmosferei create prin apelarea la un registru de imagini și sentimente folosit cu predilectie. Dacă a fost acest lucru sau nu în vederile Constanței Buzei nu știm dar, cu certitudine, spectacolul intelectual la care asistăm — contrazicînd orice posibilă afirmație vizînd repetarea unor motive, stări sau mijloace de expresie. Departate de a fi o apă curgătoare limpede și liniștită, poezia Constanței Buzei are virtuților neașteptate, cascade care alternează cu undirii melodiioase, adîncimi înșelătoare sub ogînzile de cristal. Există în ansamblul construit cu mîgălași și inspirate o cheie, într-adevăr bine ascunsă,

Liviu Grăsoiu

Continuare în pag. a 7-a

Realizări și perspective

MOȘTENIREA POETULUI

Ideea unei biblioteci Eminescu a preocupat pe mulți. Există colecționari pasionați, bibliofili specializați în a aduna toate edițiile din scrierile lui Eminescu sau tot ceea ce s-a scris despre Eminescu. Citeva expoziții prin țară ale acestor colecții au arătat vizitatorului modul în care a fost cultivat poetul prin literatura tipărită mai ales după moartea lui. Colecția „Eminesciana”, scoasă de Editura Junimea, este și ea o bibliotecă Eminescu. Editura Junimea și coordonatorul colecției, Mihai Drăgan, au proiectat o colecție de perspectivă în care să intre tot ce s-a scris despre Eminescu mai grăitor de-a lungul vremii. Colecția „Eminesciana” a început deci sub bunele auspicii ale re-

atrecut mai bine de un deceniu și jumătate de când o inițiativă inspirată a Editurii Junimea a pus bazele unei colecții de cărți consacrate cunoașterii și difuzării tezaurului de creație a lui Eminescu, colecție numită „Eminesciana”, un adevărat monument spiritual pentru cinstirea Poetului național. Cu ultimele cărți apărute, colecția aceasta numără acum 45 de volume, ritmul lor de apariție fiind inegal, dar susținut în acest an (cu patru cărți noi apărute recent). Coordonorul colecției „Eminesciana”, Mihai Drăgan, a dovedit stăruință și competență în selectarea și definitivarea volumelor publicate.

Acum, o privire mai atentă asupra colecției ajută să distingem câteva texturi și orientări instructive pentru varietatea și amploarea problematicii eminesciene, conținut în atenția literaturii și cercetătorilor români și a unor, de repute, în străinătate. Mai întâi, Colecția a publicat pe lângă Poeziile lui Eminescu, după textul academic stabilit de Perpessicius (care astăzi constituie textul de referință al tuturor recenziilor propuse de Dicționarul „Eminescian” în anele sale, 1968, poate fi ameliorat în unele detalii de limba specific), apoi au apărut alte scrieri ale Poetului, adunate, coordonate, comentate documentar: Scrieri pedagogice (1977), Economia națională (1983); ele lărgesc orizonturile înțelgerii complexe personalității a Poetului național despre care vorbesc studiile și articolele, adunate în volumele semnate de istorici literari și critici de înaltă autoritate: Ibrăileanu, Lovinescu, Vianu, Călinescu, Perpessicius, Bogdan-Duică, Mihai Drăgan, etc. D. Caracostea, Nicolae Iorga, Pompiliu Constantinescu, etc. Dar, astfel de vastă arde de judecată estetică și de analiză ale conțenților și expresiei, potrivit viziunii și subtilității fiecărui critic, la nivelul celor mai înalte existente literare, și se înfățișează cititorului acestor volume de „studii și articole”, opera Poetului fiind așezată la locul cuvenit, pe treapta cea mai înaltă în ierarhia valorilor spirituale românești. Unii dintre autorii citați anar cu două sau chiar cu trei volume în această Colecție „Eminesciana”: Lovinescu (cele două romane despre viața Poetului: Mite și Bălăuca, într-un volum; apoi o culegere de articole, alt volum), Călinescu și prezent atit prin Viața lui M. Eminescu (de mai multe ori retipărită, și acum din nou în librării), cit și prin teza lui de doctorat, Avatarii faraonului Tă, și o culegere de „studii și articole”, deci trei volume. E păcat că nu a fost inclus și Vianu cu Poezia lui Eminescu, volumul său din 1930, atit de discutat în epocă, dar de o valoare certă și azi; un volum cu acest titlu a publicat și E. Papu (1979). Din numeroasele și pline de învătălminte comentarii literare, legate de fiecare

poezie, scrise de editorul erudit care a fost Perpessicius, se poate oricând alege un alt volum; astfel aceste pagini subtile de comentarii rămân, ca și necunoscute, în ediția sa academică din 1939-1943 (primele trei volume conținând poezia antumă și variantele ei).

Tematica unor studii speciale se inscrie în istoria receptivității operei Poetului, a valorificării mesajului ei umanist, filosofic și estetic. Cităm contribuțiile de excepție ale erudiților străini, niții: Alain Guillemeau, Geneza interioară a Poeziilor lui Eminescu, teză de doctorat la Sorbona a șefului Catedrei de română de la Paris, teză pe care am propus-o în Colecție și am tradus-o, împreună cu G. Păruan, pentru a fi la îndemina cititorilor noștri, în 1977, — astfel o lucrare de referință: Amalia Blăsoiu, Eminescu și India și I. Kojevnikov, M. Eminescu și problema romanismului în literatura română (1979), la care desigur se puteau adăuga, și sperăm ca Editura s-o facă repede, Rosa Del Conte, Eminescu sau despre absolut, carte instructivă, apărută în Italia, la Modena, în 1982, precum și L. Gălbene, Știutul poeziei al lui M. Eminescu (Ed. Academiei noastre, 1967, redactată de autor în românește, dar demult epuizată). Să mai reținem că au apărut în Colecție: E. Todoran, M. Eminescu, epopea română, Mihai Drăgan, M. Eminescu, interpretări, I și II, G. Georghiu, Spațiul poetic eminescian, N. Ciobanu, Eminescu, structura fantastului narativ, Virgil Cutăbău, Metamorfozele lui Hyperion, D. Vatamaniuc, Publicistica lui Eminescu, Aspectele limbajului, atit de complexe și subtile, au fost studiate atit sub raportul evoluției lor, de-a lungul muncii de laborator, insistând în surprinderea prin soluțiile la care ajunge Poetul în rafinarea mijloacelor de expresie. (De la evinciv la metaforă în variantele lirice eminesciene a submatematului), cit și formele specifice ale originalității limbajului poetic în creația antumă și în postume rămase în arhiva Poetului: D. Irimia, Limbajul poetic eminescian și Gavril Istrate, Studii eminesciene. Felul în care Eminescu a fost tradus și studiat în alte limbi se reflectă în volumele: Eminescu în critica italiană, Eminescu în critica germană, Ștefan Avădanei, Eminescu și literatura engleză și acum, recent, în cartea Flenei Loghinovici, Eminescu în limba lui Puskin (1987). Pentru tradițiile romanității noastre, instructiv este și volumul Eminescu și clasicismul greco-latin, cum și traducerea din opera Poetului în latină, apărute în deceniul trecut sub îngrijirea și cu lărga contribuție a unui latinist renumit, traducător iscusit și poet original în latină, Traian Lăzărescu.

Aceste realizări remarcabile ale colecției „Eminesciana” dovedesc că dreptate a avut Pompiliu Constantinescu în 1940 când a propus, într-un articol documentat din Revista Funda-

țiilor, înființarea unei Catedre Eminescu, de interes nu numai național, dar reprezentativ pentru spiritualitatea și limba română, pe toate meridianele. Acum lată a apărut culegerea de studii eminesciene ale acestui critic remarcabil, Călinescu și modernii (1987) despre necesitatea acestei Catedre și, mai mult, de un Institut eminescian, așa cum sînt asemenea institute în alte țări de veche tradiție umanistă...

Dar, cu gîndul la apropiatul Centenar Eminescu, am susera Colecției „Eminesciana” nu numai intensificarea ritmului de apariție a unor noi volume, dar și câteva titluri care s-ar cuveni incluse în lista bogată a acestei Colecții unice: alături de volumul de studii bilingve (franco-române) Eminescu după Eminescu, eșartat după lucrările Simpozoniului Eminescu de la Sorbona, 1975, organizat din inițiativa celuiiași Alain Guillemeau, citat mai sus, ar trebui publicate lucrările unor simpozioane similare cu tema Eminescu, desfășurate în ultimii ani în S.U.A., R.F.G., Italia, în Franța, precum și contribuțiile cele mai valoroase, prezentate la simpozoniul anual al studenților în filologie, care se țin tocmai la Iași, de cițiva ani încoace; ar fi o încurajare a tinerelor talente, preocupate de cunoașterea mai aprofundată a operei lui Eminescu. Există apoi unii specialiști în studiul acestei opere vaste care ar putea fi grupați desigur în planul viitoarelor apariții: C. Noica, C. Ciopraga, G.I. Tohăneanu, Zoe Dumitrescu-Busulenga s.a., cum și culegeri adecvate profilului Colecției din studiile lui Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu și ale altor critici de azi.

Apropierea Centenarului Eminescu ne obligă la mai mult: ediția națională despre care sîntem asigurați că va fi realizată integral s-ar cuveni însoțită de o nouă ediție critică a Poeziilor antume, avînd în vedere îndreptările sugerate de generația nouă de cercetători, pentru a avea un text la nivelul contemporan, al vol. VI—XVI, al Dicționarului Eminescu.

Astfel, Momentul Eminescu va ilustra o sârbătoare a culturii naționale și un nescut izvor de învățăminte înalte pentru poporul întreg.

Gh. Bulgăr

Rigoarea metodei

editura „Junimea” ni-l reduce în atenție pe D. Caracostea cu o nouă colecție din studiile sale de eminescologie „Creativitatea eminesciană”, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Ion Apetroaie. Această editură retipărea, în 1980, „Arta cuvîntului la Eminescu” (ediție de Nina Apetroaie, studiu introductiv de Ion Apetroaie) iar în anul acesta editura a publicat, Mircea Anghelescu a început editarea unei serii de Scrieri D. Caracostea care, chiar dacă nu se dorește o ediție completă (și editura bucureșteană ar trebui să-și reformuleze din mers criteriile spre o cuprindere cât mai largă, reprezentativă, a operei omnia caracosteană), va reuși, nu ne îndoiim, în următorii ani atenția pentru acest critic și istoric literar unic în felul lui, de mare importanță pentru înțelegerea fenomenului literar românesc înainte și după primul război mondial, precum și în epoca interbelică.

Ar fi, poate, momentul să ne întrebăm cum se explică „răstul” nostru actual pentru studiile lui D. Caracostea. Desigur, în primul rînd scrierile în sine, ca expresie, rezistă, este viu și înțelegător. Apoi, metoda, D. Caracostea ar putea constitui, în amestecul actual de stiluri și metode critice, un punct de reper, un recurs la rigoare. Deschiderea de în domeniul științific nu reprezentat „porți către viitor, redescoperite de multe ori în urma închiderii nejustificate a lor. În momentul de față, însă, D. Caracostea nu este redescoperit numai pentru a puncta un început, din care o întregă direcție de cercetare istorico-literară se ridică: ideile lui merg, încă, în pas cu noi — ceea ce numim nou în domeniu — și, uneori, chiar îl antecipează.

Actuala ediție reia lucrarea criticului, „Creativitatea eminesciană”, din 1943, căreia îl adăugăm alte câteva studii din arhivă, pe care le atribuim unui D. Caracostea — eminescolog să fie și de cit complet. Interesantă, este, desigur, redescoperirea conceptului de „creativitate” în accepția criticului și în accepțiile generale pe care le permite. Dialectica formă-continut a pasionat generalii întregii de cercetători al lui Eminescu și ai literaturii în general. O discuție mai largă a termenilor, însă, implică — în ceea ce-l privește pe D. Caracostea — lucrarea sa fundamentală, „Stilistica limbii române”, pe care încă o evită editorii. În general și se repropoază lui D. Caracostea ca sistemul său privește întregul operă, dar se aplică pe fragmente ale acesteia, că o analiză structurală, precum cea pe care o întreprinde s-ar putea valida numai trezind printr-o operă întreagă. Ion Apetroaie a făcut această observație în 1980 și o reia astăzi mai apăsat: „Critica noastră nu este dispusă să admită analiza fragmentului, cum o facea C. Călinescu, și, înaintea lui, B. Croce, dar el însuși nu poate evita metoda incriminată concentrîndu-se doar asupra citorva poeme eminesciene în analiza formală ce o întreprinde”. Mai întâi, să recunoaștem că „poemul” nu este fragment de operă în aceeași măsură în care este fragmentul sau crișta în cercetările lui G. Călinescu. Nu poate fi acuzat D. Caracostea de folosire paradoxală a metodei atit cînd se instalează într-un poem întreg, cum ar fi „Lucaferărul”, pentru că un poem întreg este fragment de operă numai în măsura în care opera este o sumă de poeme, cum o facea C. Călinescu, și, înaintea lui, B. Croce, dar el însuși nu poate evita metoda incriminată concentrîndu-se doar asupra citorva poeme eminesciene în analiza formală ce o întreprinde”.

Este, în principiu, un simbul de adevăr în obiectivul lui Ion Apetroaie: o analiză structurală de tip D. Caracostea asupra întregii opere eminesciene, respectiv, asupra sumei întregurilor ei, pare greu posibilă. Caracostea însuși a înțeles imensitatea muncii și a volumului de tipăritură cînd a urcat direct, dintr-un domeniu cum este acesta al operei eminesciene, într-un domeniu mult mai vast, cum este cel al limbii române, întreg atotcuprinzător și atotacoperînzător cînd îl raportăm la creația literară. „Expresivitatea limbii române”, lucrarea fundamentală a lui D. Caracostea, este în măsura a răspunde obiectivelor privind metoda, de felul celor pe care le formulase Ion Apetroaie: asteptă doar glas nou să vorbească și cred că cel mai „îndreptății” să i-l redea este chiar Ion Apetroaie...

Interesante, în ediția de față, sînt cele două basme din R. Kunisch pe care le tradusesse în 1924 D. Caracostea, arătînd că stau la baza poemului „Lucaferărul”. O simplă definire a stadiului în care se află cercetările la ora de față ne arată că de avansat este criticul față de noi. Într-adevăr, de la el înainte nimeni (nici N. Iorga, nici A. Sacerdoteanu — ca și noi mai vorbim de folcloristi) n-a mai adus ceva nou în domeniu. Nu se știe cine a fost R. Kunisch, călătorul german prin țările române care a cules attea date importante despre poporul nostru: enciclopediile franceze nu-i consemnează numele, bibliografiile germane — cite am consultat — de asemenea, dicționarele de folcloristi, studiile de istorie a folcloristicii (repetăm, cite am consultat pînă acum) îl evită ori îl amintesc în treacă lîund informații despre el din propria-i carte. De altfel, nimeni nu și mai pune asemenea probleme, subiectul conștîndu-se încheiat după ce l- „bătut” atit de insistent D. Caracostea. Și totuși, lu-

cruri interesante ies la iveală atit cînd reface bibliografia unei probleme clasate. Mai întâi, știm că primul care l-a numit pe R. Kunisch ca izvor pentru „Lucaferărul” lui Eminescu a fost Mozes Gaster, în „Literatura populară română”. În prefața la recenziile de la lucrări, Mircea Anghelescu stabilește, cu maximă acribie, data apariției cărții: februarie-martie 1883. Din neatenție — ori pentru că nu l-a interesat — prefăcătorul nu observă, însă, că poemul „Lucaferărul” de M. Eminescu a fost tipărit pentru prima oară în Almanahul României June de la Viena în... aprilie 1883. Mozes Gaster anunță, așadar, sursa „Lucaferărului” înainte ca „Lucaferărul” să fi apărut. Desigur, poemul eminescian (așese cunoscut înainte de tipărire (se citise în sedințe publice la T. Măiorescu, apoi în alte case unuși fără ca Eminescu să fie de față, se vorbea despre el prin jurnale, etc.) — incit nu putem semnala faptul, anunțarea sursei unui poem înainte de apariția lui publică, decit ca pe o curiozitate. În anii 1883—1886, însă, apărea la București și Leipzig (apoi la București și Viena) o revistă de lux în limba germană, Der Bukarester Salon — una dintre publicatiile menite să înlesnească comunicarea culturală între România și țările Triplei alianțe; printre cele care au contribuit la bazele editării ei se numără T. Măiorescu, Baroniul von Masaryk (ambasadorul Austro-Ungariei la București), F. Lachmann („inginer”); este agentul însărcinat cu urmărirea specială a lui M. Eminescu; cit care a transmis către cancelaria imperiului rapoarte amănunțite privind activitatea poetului la societatea „Carpathia”, etc. (lista este lungă; și Mozes Gaster figurează în ea). Revista se „eminescianizează” brusc începînd din vara și toamna lui 1883, cînd poetul se afla în sanatoriul de lingă Viena: regina însăși publică traducerea unei poezii a lui. Aici traduce Mozes Gaster basmul lui Eminescu „Făt frumos din Iacrină” — și, surpriză, tot aici vor apărea fragmente dintr-o altă poezie a lui R. Kunisch, „Bukarest und Stambul”. Întrebarea este: trăia R. Kunisch în 1883; și dacă nu, cine și de ce îl republica cartea? Probabil, Mozes Gaster însuși. Cînd ajunge, însă, la capitolul „Walachische Märchen” cartea lui R. Kunisch se opreste doar asupra povestirii „Fata fără corp”. Așadar, atit „de ce” de ce nu publică Bukarester Salon și „Fata în grădina de aur”, izvorul „Lucaferărului” depistat de către Mozes Gaster? „Lucaferărul” însuși tocmai se tradusese în limba germană, de ce i se la cititorului plăcerea de a confirma cele spuse în „Literatura populară română”? Nu știm; însă, sîm întrebarea cu dorința de a afla, cu stîncă, un răspuns din partea folcloristilor: cine a fost R. Kunisch? Cum de un nume atât de mare ca al lui Eminescu a ajuns să fie legat de alte, obscure?

Desigur, nici Ion Apetroaie nu și pune problema (vreo problemă măcar) existenței acestei enigmatice călător. Un fapt relativ divers m-a făcut să insist asupra acestui lucru. Era prin 1984, eram în Iași. Făgăraș și mai apucase ploaia pe traseul dintre Virful Moldoveanu și cabana Simbetei; se făcuse și seară, așa că am întins cortul acolo unde credeam, după hartă, că se află Făreasta mică a Simbetei. A doua zi, un cer senin — iar în jur un peisaj de basm: o vale largă în acoperișul lumii, cu stîncărie grea aruncată din belșug, jos de tot cu o ochi de apă din care se scurgea un riu (întin parca în loc de un bloc de granit. Harta nu indica Făreasta mică a Simbetei, alina trecusem de Gălăeșcu Mare. Prin iară, fîrle galbene de unțiori. Valea se numește chiar ca în basmul „Bukarest und Stambul”, unde se închină împărțit fiica într-un castel... din care au mai rămas doar stîncile! Instantaneu am făcut legăturile: la apus, spre versantul transilvan al Făgărașilor, este localitatea Miercurea de Sus; la Sfința Miercurei a mers Florin să ceară statul cum se ajunge la fata din castelul de aur. Ate înșăși, chiar Simbăta de Sus și Simbăta de Jos spre care mergeam, locuri de legendă (aici și-a pus Brăncoveanu minăstirea). Prin apropiere, un drum vechi de transhumanță — dar și potecă destul de cunoscută de trecere peste Făgăraș: ciobanii ni-au spus că se numește Drumul roșiorilor (nu este consemnat în hărți). Și, pentru că totul să fie ca în basm, dincolo de Virful Moldoveanu, spre răsărit, este oronml Făreasta zmeilor (loc dificil pentru turiști; acum are cabluri groase fixate în stîncă); în basm, Zmeul se uită la fată, la făreasta ei...

Basmul „Fata în grădina de aur”, despre care nu știm mai nimic, își are toponimia aici, în Făgăraș, în apropierea localității Simbăta de Jos și a cabanei Simbetei. Așadar, atit de interesant este posibil ca cercetări folcloristice amănunțite să-l redescopere pe teren. Sperăm că, multiplicat prin ediția de față (pînă acum nu se cunoștea decit din broșura lui D. Caracostea din 1924). Și, pentru că totul să fie ca în basm, dincolo de Virful Moldoveanu, spre răsărit, este oronml Făreasta zmeilor (loc dificil pentru turiști; acum are cabluri groase fixate în stîncă); în basm, Zmeul se uită la fată, la făreasta ei...

Basmul „Fata în grădina de aur”, despre care nu știm mai nimic, își are toponimia aici, în Făgăraș, în apropierea localității Simbăta de Jos și a cabanei Simbetei. Așadar, atit de interesant este posibil ca cercetări folcloristice amănunțite să-l redescopere pe teren. Sperăm că, multiplicat prin ediția de față (pînă acum nu se cunoștea decit din broșura lui D. Caracostea din 1924). Și, pentru că totul să fie ca în basm, dincolo de Virful Moldoveanu, spre răsărit, este oronml Făreasta zmeilor (loc dificil pentru turiști; acum are cabluri groase fixate în stîncă); în basm, Zmeul se uită la fată, la făreasta ei...

Nicolae Georgescu

O biografie de pionierat

Indiscutabil, meritul cel mai de seamă al Ed. Junimea, în valorificarea moștenirii culturale, este colecția „Eminesciana”, care are șansa să se transforme într-o veritabilă bibliotecă Eminescu. Mai puțin revelatoare, prin lucrările inedite închinatote vieții și operei poetului, colecția conține și-și mențină punctul forte în materie de restituirii și traducerii. E suficient să amintim că numai anul acesta au fost redate la cunoștința publicului larg contribuții ale lui D. Caracostea (Creativitatea eminesciană), Gala Galaction (Mihai Eminescu), Pompiliu Constantinescu (O catedră Eminescu).

Pentru public, izvoata de „eminescolog” a lui Gala Galaction poate să pară surpriză. Îngrijitorul editurii, Gheorghie Călinescu, a reținut în prima parte a volumului, biografia publicată de Gala Galaction în 1914, cu prilejul sărbătoririi unui sfert de veac de la moartea poetului și, în partea a doua, încă opt texte, ocazionale, în majoritatea lor vîrșind tot biografia, sub titlul Zestre eminesciene. Ideea de surpriză invocată vine din circulația restrînsă a biografiei datorate lui Gala Galaction, încă de la apariție, dat fiind faptul că venea în momentul tulburat al primului război mondial. Nu mai e vorba însă de o „surpriză” înînd seamă de formă intelectuală a prozatorului care confirma, nu numai pentru poezie, celebra profetie maioresciană din Eminescu și poeziile lui. Galaction a rămas întreaga viață un fervent admirator al marelui poet.

Firește, această biografie (M. Eminescu, Institutul de editură „Flacăra”, București, 1914, 110 p.) este de multă vreme depășită în mai toate compartimentele ei. Și totuși rațiunea reditării se sustine nu numai sub raport strict de istorie a eminescologiei. Ceea ce impresionează de

la bun început este o ardentă conștiință a pioneratului. La 25 de ani de la moartea poetului, Gala Galaction este un catalizator al spiritului eminescologic, care avea să dea roade din ce în ce mai evidente prin strălucita pleiadă de cercetători dintre cele două războaie mondiale. Talentul prozatorului și-a pus amprenta și pe aceste pagini amenințate de uitare. În ciuda informației lacunare, pe care o regăsim în unele pas, în poftă unor erori explicabile, corectate de cercetările ulterioare, scriba biografică a lui Gala Galaction dă emoție la lectură. Nu lipsesc imagini pregnante, memorabile chiar. Galaction vede, bunăoară, în contactul adolescentului cu „trupa de tîrziu” Fata Tîrșilor un moment esențial al revelației într-o poezie: „Fata Tîrșilor și soții ei mai au însă meritul obscur și extraordinar, al săpătorului din minele de diamant, care l-au smuls pe Eminescu din taina sufletului lui, și l-au revelat poet pe el lui însuși”. (p. 50). Unele consideratii, cum ar fi aceea despre elevul Eminescu, sînt desigur esențiale, de G. Călinescu. Ca și Călinescu, mai tîrziu, Galaction îi temperează pe acela înclinat să vadă în poet un monstru eruditiv: „Eminescu a avut o cultură imensă și variată, dar el nu a fost în nici o direcție ceea ce numim un savant”. (p. 70). Cum se vede, totul admirativ, imaginele evocatoare adesea plastice se asociază în chiberic chibit cu necesitatea selectării lucide a datelor furnizate de izvoare și cu respectul adevărului. În cel puțin trei probleme majore ale eminescologiei atituidinea scriitorului s-a dovedit de bun augur și de un real folos. Cea dintîi, la care el însuși a pus umărul, a fost necesitatea elaborării unei biografii pe măsura genului eminescian. Galaction e conștient de provizoratul propriei întreprinderi, cit

Eminescu

Urmare din pag. 1

vitală a localnicului sîntem de două milenii romanitatea răsăriteană ca limbă de cultură, constructorii și oamnti ai echilibrului și măsurii și ordinii întru edificare și nelenevire într-un firesc circuit și adînc stimulatorie simpatie comuniune cu țările Europei și neamurile ei într-o măsură mai mare — nu mai mică toate în adînci legături fîntale cu romanitatea cu latinii, iar corolulul sudura aluatul sîrbit ce a plîsmuit o făptură nouă, un popor înzestrat în demnitatea lui cu șanse de a face istoria aici în Europa, în contextul celorlalte noare, acest foc edificator, însăși inima și sufletul evlaviei duratei noastre, aceasta este spiritualitatea nouă și întemeiată pe jertfa Logosului din iubire. Ca lumina ochilor au sfîșit să păstreze, să apere, să donească prin fapta vieții lor pînă la jertfa de sine toți bărbații de seamă ai neamului nostru această întemeiere a noastră triadică de nedistruș dinspre lume. De la Basarab întemeietorul, de la Memorat și Glad la Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare, de la jertfa lui Constantin Brîncoveanu și cea a lui Horia, de la Tudor și Bălcescu, apoi de la Kogălniceanu la Iorga sau Ioan Lupăș, istoricii toți sînt cuprinși în aceeași lucrare.

Eminescu este poetul dintîi în opera căruia sînt exprimate într-o sinteză organică aceste trei una însăși fînta poporului român. Pregătindu-ne să-l sărbătorim la o sută de ani de la nașterea, va cădea în datoria noastră de a-i arăta fața deplină lucrătoare în conștiința poporului nostru care în tripla sa triadică întemeiere una fiind are o menire de valoare universală în sîrtilul logosului intrupat în istorie.

Istoria — fenomen unic

Urmare din pag. 1

mulț și, după cum vedem, cu deosebire ale acelor frați aflați sub stăpîniri străine, mai vitregii, mai expuși tuturor abuzurilor și tuturor umilțelor.

Ceea ce vom să subliniem, reamintind aceste lucruri arhicunoscute, e faptul că Eminescu a văzut istoria românilor din toate tinuturile ca pe un fenomen unic și unitar, ca pe o amplă biografie a unui ins care e însuși poporul român în absolut toate colțurile unde îl vețuiea, sfîrțecate de hotare arbitrate și desfiguratoare, menite să-l anihileze fînta însăși.

Observația aceasta, azi pîrînd firească, fără nimic neobișnuit, trebuie înțeleasă pe de-a-n-tregul. O dată pentru că, așa cum spunem, mai era încă mult pînă la înfăptuirea statului

național unitar și-și trebuia o uriașă forță de vizionar ca să constituie în imaginație un întreg din ceea ce era atunci atit de fărîmițat; și apoi, Eminescu era poet, nu istoric (și noi ne referim aici la opera sa literară, nu la cea publicistică). Dacă unui istoric i se impune de la sine scriind, să zicem, istoria românilor să se ocupe de români din toate provinciile, aria tematică a scriitorului, care e afectiv, nu științific, nu presupune deloc o asemenea dimensiune. Un autor, ca Faulkner de pildă, poate primi premiul Nobel scriind exclusiv despre mealeaguri natale. Un foarte mare prozator, Liviu Rebreanu, este autorul Răscoalei și al Ciuleandrei, romane cu acțiunea plasată în Muntenia, ca și al lui Ion și Pădurii spinzătorilor inspirate din mediul ardelenesc și chiar din cercul familial al scriitorului. Faptul acesta, din punct de vedere estetic, nici nu-i sporește și nici nu-i scade valoarea. Meritele străduțului născăden n-ar fi fost nici mai mari, nici mai mici, dacă ar fi scris întreaga viață numai despre oameții din Transilvania. Și, de regulă, în literatură lucrurile așa și stau, fiecare autor fiind atras în primul rînd, adesea numai, de lumea familiară lui. Or, Eminescu este și din acest punct de vedere o excepție. El nu numai în articole, în studii politice și economice, ci în poezie s-a simțit atit de întregul cuprîns românesc. Nici un alt scriitor român, nici înainte și nici după el, nu a aparținut într-o atit de mare măsură, prin sentiment și prin operă, tuturor românilor.

Mihai Eminescu făcea la un moment dat afirmația că spițele domitoare românești, atit Basarabii, cit și Mușatinii și Corvineții, își au originea în Tara Hațegului (aici dovedit mai tîrziu de specialiști, de geograful I. Conea, de pildă), poetul vizînd prin aceasta unitatea românilor de pretutîndeni. Era o frază ce ilustra cu strălucire întreaga sa viziune despre unitatea istorică a neamului nostru.

Așa privea lucrurile, mîrturisirea lui că tot românul, de pretutîndeni, plînsu-i-s-a nu ne mai apare ca o metaforă ci ca o pregnantă realitate de care el era conștient cu toată fînta și căreia trebuia să i se dăruiască pînă la jertfa de sine.

Ilustrație de Traian Brădeanu la „Sărmanul Dionis” de M. Eminescu

„Porni Luceafărul, creșteau în cer a lui aripe“

Dogoaarea versului

atunci când vorbea despre poezia lui Eminescu profesorul de limba română avea obiceiul să ne întrebe: „voi nu simțiți dogoarea versului eminescian?“

EMINESCU - desen de Corneliu Babo

Cum putem însă explica „dogoarea“ liricii eminescane, lumina sa interioră persistență? Prin ce s-a salvat această poezie de a îngheța în timpul, rămânând mereu vie ca în basmul „tineretii fără bătrânețe“?

„Roata“ dialecticii

de adevăratul chip al lui Eminescu, multifatet și impregnat de superba lumină a adincimii, te apropii progresiv, concentric, cuprinzând — în timp ce urci pe spirala cunoașterii lui — și foarte multe din nescăpata sferă a culturii lumii.

lozofiei antice, germane, franceze. Este obsedați, cu și toți ceilalți gânditori ai secolului său, de „himera totală“. Adevărat este întregul. Și iată-l în plin sistematism modern. Fără a fi angajat unui sistem anume, creează sub semnul obsesiei sistematice generale a secolului al XIX-lea.

Ilustrație de Camil Ressu la „Luceafărul“ de M. Eminescu

sonore clădit pe sentimentul timpului și-al vesniciei. Locuind în ființa limbii românești poezia eminesciană e intraducibilă, autorul „Spatului mioritic“ are dreptate atunci când plasează creația poetului în orizontul „noologiei abisale“: „Când Eminescu spune „dulce corn“ sugerează o lume de subteran melancolic și o natură în care simți fără să fie amintită, prezența unor taine umbroase, care nu pot fi captate tematic, întreaga lirică stă sub semnul vrajei logosului, ea are virtutei harismatice, semnificativ este faptul că, după numai trei poeme tipare de Eminescu în „Convorbiri literare“, mentorul Junimii scria: „Poet, poet în toată puterea cuvintului este dl. Mihai Eminescu, poezile sale au farmecul limbajului (semnul celor aleși)“

Alexandru Horia

Cultura critică

Eminescu este dulcea povară spirituală a românilor. Mereu alte generații se nasc spre a-i căi urmele arse. Ca stigmatul efortului lui și astăzi în memoria culturală, sau amintirea pe care îl trăiesc. Opera sa este un patrimoniu afectiv; ca inventivitate a unor noi coarde de sensibilitate și registre ideatice, ea lucrează launtric chiar și atunci când performanțele de înțelegere și interpretare nu-l sînt pe măsură. Eminescu este, dar, o sansă sufletească și o dulce povară a spiritului. În timp ce teritoriul cultural literar este stăpînit — contribuția călășiană fiind hotărîtoare în fixarea conturului estetic și a tectonicii semantice, ca jalanoane ale oricărui efort de adîncire, fie ele și din unghiuri concurente — recuperarea fondului publicistic înainteaș, prin serii comprehensive închise, fragmentare.

Publicistica eminesciană a fost mereu anexată ca teren de dispută, intenția de a-i dezvălui textura ideilor devenind secundară. Prea des, judecățile de valoare au ignorat priza comprehensivă la text. Asemenea gesturi sfîrșesc în confuzii conjuncturale, clădindu-se blocaje și atmosfere psihologice în fata operei discutate, inoculînd conștiinței culturale curente etichete și epitețe comode ce se substituie opiniei argumentate. De altfel, Eminescu nu este, în această privință, un caz izolat. Multe figuri emblematiche ale culturii noastre naționale au fost primite pe fundalul unui pseudo-hipercriticism care indică o hiporeceptivitate adiectivizantă, astfel încît sînt legitimize în circuitul cultural nu aîd prin ideile pe care le-au afirmat efectiv, ci mai ales prin imagini rigid-expeditive — asupra personalității globale sau a unei secvențe din activitatea sa — care mai mult însinuează decît spun. Ne gândim, de pildă, la Iorga, Mihail Dragomirescu, Părvan, Blaga și, în general, la toți cei care au susținut intrarea în modernitate pe calea unei autocentrări etno-socio-culturale.

Despicarea operelor într-o parte de creație și o altă aparținătoare activităților de presă (făcute, eventuale, în silă, doar pentru plina cea de toate zilele) a fost un filon promițător: proiectarea firii poetului în canoane unor romantice, mitul unui Eminescu abstras dintre ale vieții, cu un simț al realităților atenuat sau „atrofiat“ de patima reveriei în sinurătate — așa cum însuși subtextul elegiac al ediției maiorecienă din 1883 pare a spune — propun un orizont de receptare nefavorabil (pînă la discreditare) publicistici. Mai ales dacă se invocă și o așa-zisă obsesie a timpurilor vovodale, nostalgia (poetică, desigur) l) după un ev mediu patriarhal stilizat de visare. În preluare, lectura lărală descoperie expansiune stilistico-poetică acolo unde este exprisitate ideatică. Pe de altă parte, atasarea condeiului eminescian liniei conservatoare amplifică această imagine a gazetăriei ca ocupatie secundară, de individ priceput doar la izbucniri poetice. În egală măsură, nu au lipsit, însă, nici pro-eminescieni care au

Mihai Cimpoi

Înlocuie efortul de inteligibilizare a publicisticii cu îmbrățișări patetice. Multe alte „interpretări“ au întretinut, pînă de curînd, conțutul de principiu în validitatea fondului ideatic al publicisticii eminescane.

Adevărul nu poate fi localizat decît la intersecția unor lecturi textuale (nu literale), contextuale și a ceea ce poate descoperi o atenție sporită în subtext (George Munteanu). Fondul stilistic — care a monopolizat interesul, stîrînd entuziasme, retineri sau indignări — actualizează un fond polemic (atitudini, reacții, opinii, critică de îndreptare socială și morală, căutări și îndrîjiri cu reflexe politice mărturisite sau latente s.a.) care, de fapt, este exercițiul public al unui fond ideatic — acel nucleu, neexplicitat sistematic, de principii teoretice și etaloane valorice. De la Iorga și Călinescu, intuițiile acestui strat nu au lipsit. Conceptualizarea lui este, însă, abia în curs. Este, încă, o dulce povară. Registrul polemicilor eminescieni este mai clar, după serioasele cercetări ale lui Mihail Gafita (Fata ascunsă a lui) și Al. Oprea (În căutarea lui Eminescu-gazetarul). O mare promisiune în lucrare, deocamdată, este deschiderea lui George Munteanu (Hipervon, I; Eminescu și eminescianismul). Masiva trecere de la literă la spirit, și mai ales lupta situare în epocă, explicitatează sensurile polemice ale fondului stilistic, permițînd în același timp scoaterea substanței și intuițiilor eminesceniene de sub pravegherea tutețelor a liniei junimiste. Se conturează tot mai clar certitudinea că prin și de la Eminescu prinde viață o resurrecție a naționalului. Înăuntrul seriei culturii critice, în ipostaze eficiente sub raport socio-cultural, de altfel, Ilie Bădescu (Sincronism european și cultură critică românească) produce, în acest sens, o surprinzătoare și convingătoare mutatie de problematică: „Critica sociologică a lui Eminescu este prima care operează distincția dintre capitalismul metropolitan și cel din periferie, care îmbracă formă parazită-prădalcnică. Așa cum reiese din polemica cu frații Nădejde, Eminescu este adeptul dezvoltării capitaliste, dar al unui capitalism de tip metropolitan, bazat pe a exploatare productivă și nu a unui capitalism dependent, întemeiat pe a exploatare parazită, neproductivă în planul structurilor economice locale. El desfășoară critica seriei capitalismului românesc, întrucît acesta avea un caracter parazită-prădalcnic, împingînd societatea în periferia Europei civilizate. El socotește că tipul de organizare internă este răspunzător pentru împingerea societății în periferie“. Apărînd interesele și sansele istorice ale clasei pozitive — cea a producătorilor efectivi de bunuri —, ceea ce îl asează dincolo de liberali și/sau conservatori, Eminescu pledează pentru autocentrare social-economică și culturală, iar în numele acestui ideal de sănătate socială și națională respinge vehement suprastructuri parazitare ce cultivau tradiția fanariotă. Critica — stufosă, desigur, în desfășurare, dar și complexă ideatic — a mecanismelor economico-sociale și psiho-morale alterate de tentații centrifugale iradiază un Eminescu-teoretician pe care — cu umire, parcă — cercetarea actuală începe să descopere.

Vasile Macovicu

„Pe Eminescu, noi, poeții tineri...“

Nu este pentru prima dată cînd pătrundînd în universul eminescian re-simți strania senzație că alte simțuri, decît cele concrete fizice, au prezidat la nașterea viziunilor sale. O lume familiară și suprafirească, reală și fantastică, renaște de fiecare dată la recitarea versurilor sau fragmentelor de proză. Un tărîm de abisuri oceanice sau depărtări înstelate își poartă mesajul sonor pînă în adîncurile de nepătruns ale inimii „duble“ a eroului din Geniu Fustiu. „Cu aceste vorbe începu a-i povesti pe scur, tot ce văzusem cu ochii corpului și cu acia ai sufletului“. Firesc, sintem tentați să ne întrebăm ce sistem de corespondențe subtile leagă și dezleagă „Ochii corpului“ de „acea ai sufletului“. Neagăptat poate, un element biografic sugerează un interesant punct de pornire. Iată ce scrie M. Eminescu lui Veronica în 1879, la moartea soțului ei: „Dumnezeu nu e în cer, nu-l pe pămînt; Dumnezeu e în inima noastră“. Descoperim (e drept, într-o simplă scrisoare) un col de metafizică a autocopiat poetice decretînd inima ca topos al scriurii. Dar despre ce fel de „inimă“ ar fi vorba? Ne putem lesne imagina că avem de-a face aici cu un simbol (traducînd o stare de a fi și a cerepe lumea) și nicidecum cu organul în cauză. Cercetînd motivul găsim de fapt două puncte convergente între tradiția mitologică și imaginația poetică. În aproape toate scrierile Orientului (dacă ar fi să ne referim numai la acesta) simbolica inimii se referă în primul rînd la o realitate spirituală. În islamism, inima (al qalb) este organul întîm (al kashf) și punct de identificare (wajd) cu principii ce-și află locul în centrul său cel mai adînc și ascuns, numit misterul (as sirr). Fiziologia arhaică a Indiei asimilează simbolul inimii cu un centru de energie subtilă (anahata clarea) și pune în corespondență micro și macrocosmosul așa cum se relatează în Bhadrānyaka Upanishad, (IV, 1, 7) „inima este partea esențială a tuturor ființelor căci toți își află temeiul lor în inimă“. Hinduismul atribuie inimii, în calitate de centru al ființei, numele de „ce-tate a lui Brahma“ (Brahma para). Această cetate (casă) divină este ascunsă în minusculele ventricoli (guhā) al inimii (hridayā). Succesiunea de simboluri inimă-casă-templu-cosmos (într-o anumită măsură izomorfe între ele) oferă o viziune sintetică asupra emblemei inimii și introduce o distincție profundă (micro și macrocosmică) a ființei ce se regăsește atît în simbolica tradițională, cit și într-o serie de elemente importante ale imaginarii eminescane. Iată, de pildă, aceleși sintagme „Cămară cea din pieptu-mi“ sau „inimă cămară“, traducînd în cuvinte simple compoziciile, ci mai cu seamă un registru de înalte intuiții poetice. În drama de tinerete Mira găsim imaginea unui antropos cosmic ce poartă-n pieptul său o lume: „Deschide pieptu-mi rece... să vezi! / Noptosul cîmîritu... / Pătrînd în pieptu-mi pacine atîtea mi lumee“. Inima este aici un centru sacru: „Altăru de-o vorbă răză încins / E inima mea“. Desigur, este vorba de aceleși înălțurii simbolice în postume „Cînd te-am văzut Verena“ unde surprîndem subtilul flux energetic ce străbate din încaut zîmbetului cel al inimii: „Să 7 Prin usle gîndire, cămară tristei inimii“. Înțelegă astfel, ca centru și imago mundi (casă, templu, palat), inima apare asociată într-un complex simbolic mai larg, cu alte embleme axiale (trone, fulgere, scoarce) ce descrie în plan imaginar tensiunea efortului de centrare ontologică. Căsim în Scrierile a III-a trama acestui complicat proces de adîncire și centrare interioră. Comunicarea și contonirea celor două planuri simbolice, individual (inimă) și universal (copac, creșterea și puterea într-o stare de ființare specială, „cu ochii deschis înăuntru“, poate un alt fel de a spune notă că ceea ce o dată Marsilio Ficino denumise ochi al inimii — oculus cordis, „Să urmărim însă înălțurarea (feloc înîmîntătoare) a simbolurilor: „Dară oculo-măis afară, înăuntru se desestează (...) / În din inima lui simte un copac cum că răsar. / Care crește într-o clămă (...) / Umbra lui cea uriasă orizontul îl cuprinde / Și sub dinzul universul într-o umbră se întinde“. Iată deci o succesiune de metafore cheie: ochi deschis înăuntru — inimă — copac — univers ce deschid, prin somnata rotire înăuntru a privirii, tîmbele interiorității ființei. În fond asistăm la desfășurarea unui proces de viziune supra-sensibilă al căru element esențial este inima. Ne aflăm desigur în a rîscure de străvechi tradiții — arhaice și moderne — amintim emos atar mos-ni Plotin, sau mai noeticii ochi al inimii (avn el oalb) din Invătăturile sufi; la fel de întemeiat ar putea fi întrebarea: ce de măsură a efit M. Eminescu Fieștola lui Pavol căci: „Feseși (f.18): „și să vă luminoze ochii inimii“ ca să vă împărtășiți simbolicele universale a viziunii cu inima. Dar investigațiile sursele nu ne serv sicut decît drept cadru. Cîtă vreme flacăra metaforei eminesceniene stă mărturie nu pentru livresc, ci dimpotrivă, pentru trăirea în regimul unei neasemuite arderi interioare, a unui a fi din și în înăuntru inimii: „De vorbit mă fac că n-a deșert (f. E menescu-ni adevărul / Numa-n inima-mi să-l caut“ — sentință străveche, ne reamintesc de secole Upanishadele (Chandogya Upanishad, Prapataka Khand, Sruți 2) căci, numai prin cunoașterea cu inima (Hārā vidyā) se poate atinge și asimila adevărul inima: spune tradiția islamică posedă o himna, adică o putere cognitivă și creatoare. Această inimă (qalb) servește la viziune și nimic nu poate egala în splendoare pe Ru'vat al qalb — viziune a inimii ce a dat naștere

celor mai frumoase poeme ale lumii. Tocmai în acest misterios alief poetic se află în fond nescăpata ființă a cunoașterii și desigur întocătește și subtilitatea ei că l-a făcut pe Eminescu să scrie: „Da l'orică cutetare generoasă, orice descoperire mare porcede de la inimă și apelață la inimă“ (ms. 2287, f. 11-11 v). Și odată cu aceasta, ne aflăm în preajma unui alt înțeles simbolic — inima ca topos al tainei, perspectivă ce o apropie de binecunoscuta emblematică a pesterii și cavernelor, spații ale secretului și inițierii. Căci, cum altfel decît printr-un intangibil secret, poate fi denumit locul acela „royal“ sub incidenta căruia se petrece mult discutatul misterium tremendum atît de bine înțeles și trăit de M. Eminescu atunci cînd îl mărturisise lui Veronica: „Dumnezeu nu e în cer, nu-l pe pămînt; Dumnezeu e în inima noastră“. Și nu totuși aceeași misterioasă și teribilă „prezență în inimă“ se face simțită atunci cînd poetul se întreabă: „Cine-a pus aceste semine, ce-aruze ramure de raze, / Într-a coasului cîmpuri, printr'evacuri numeroase / Ramuri ce pured cu toate dintr-o inimă de om?“. Iată sugerația originii arheilor în chiar miezul ființei, în fragia și totuși eterna inimă de om. Centru al lumii și ochi suprasensibil, inima poate fi asimilată și organ al „viziunii originare“ ce surprinde universul în stătu nascendi, vis ce apare și dispare ducînd cu sine fulgurile argintose ale peisajelor și chipurilor. Din acest adînc, desigur, săi extra-imaginar eminescian substanța viziunilor sale științifice, tremurînd de cutremur de flori vederii cu inima. Privit cu ochii inimii totul pare sustinut de măreția unui singur verb — a visa — ca o legănare mereu necedescă între a fi și a nu fi în lume. Și cine să fie acea „Rază a visului“ altminteri decît „lumina astrală“, tîmînd eleri din cutremurarea de vocabule ce au dat naștere universului. Urînd fructe considerat, nu ne mai surprinde că în poezia eminesciană inima dovedește o sensibilitate particulară la lumină. În poema Strigoii, eroul simte cum: „A zilei raze roșii în inimă-mi pătrund“. Această imagine o găsim în Andrei Mureșanu: „A unei adormite, pătrînd razele rare / În temnița din pieptu-mi“.

Un reper important în rețeaua de lumini subtile pe care le reflectă metaforele eminesceniene este fără îndoială prezența magnetică a iubitei. Iubirea astrală se petrece în planul existinței suprasensibile. Imaginea iubitei fiind percepută ca „inimă“. Pe ci mai am în pieptu-mi un pic măcar de singe / În inimă cît fibra din urmă va trăi. / Avare, ele-n sine iocana la vor strînge“ (Zadarnic șterge vremea). „Ochii inimii“ vede, dar se lasă pătruns de înălțura de magnetism a iubirii. În singurat, poetul adesea înfîșează după această iluminare a miezului secret al ființei — „De-al pătrunde c-o privire / Al meu sin — loc adînc și de nepătruns, — pe care numai privirea încercată de iubire îl poate însușii cu adevărat“. „Pe ceea ce era mai adînc asuma în sufletul meu, privirea te l-a scos la lumina zilei“ scrie M. Eminescu lui Veronica (D. Mureșanu, op. cit., p. 201); Experiența erosului amplifică și potențează „Fintina lui a fi“. Căci a iubi (privind) și a fi sint de asă dată constanțanțale: „Pînă nu te văzusem / Nici nu simțeam că sursă / Nu am amintim cu acest prilej, de viziunea lui Dante atunci cînd descrie apariția bruscă a erosului ca fiind în legătură cu „cea mai secretă cameră a inimii“ (cf. Vita Nuova, II, 4). Nu oare același mesaj îl vehiculează și mult înalțurată imagine a inimii stăpînată de o săgeată? Înțelesul simbolic ar fi acela că erosul se manifestă ca un soi de traumatism în chiar centrul cel mai profund al ființei („Trăiește-mi dar — c-adînc în piept te port“ scrie M. Eminescu în poema „Iubite“). Experiența iubirii acționează ca o rănire ontologică în momentul ce nu individual superficial și finit este cel afectat, ci, dimpotrivă, ființa esențială, eternă al cărei imago se află în spațiul interior și secret al inimii. Iată, poate, una din cele mai dificile căi către starea de grație, iubirea înțelegătoare ca har și dar transformînd existența în iluminare. Iată, în acest sens, o variantă a invocăției din „Luceafărul“ (versul 47) în care cuvîntul casă este înlocuit (semnificativ, am spune noi acum) prin cuvîntul inimă: „Cobori în jos, luceafăr blind, Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n inimă și în gînd / Și viața-mi luminează“ (cf. Persepolis, M. Eminescu, Opere, vol. II, p. 376).

Experiența lumii „percepută cu inima“ devine o experiență fundamentală — aș nu uităm că inima este o poartă spirituală și cosmică — de revelație poetică ce deschide accesul la multiple sfîrșiri de revelație poetică. Căci din aceste momente ce nu individual superficial și finit este cel afectat, ci, dimpotrivă, ființa esențială, eternă al cărei imago se află în spațiul interior și secret al inimii. Iată, poate, una din cele mai dificile căi către starea de grație, iubirea înțelegătoare ca har și dar transformînd existența în iluminare. Iată, în acest sens, o variantă a invocăției din „Luceafărul“ (versul 47) în care cuvîntul casă este înlocuit (semnificativ, am spune noi acum) prin cuvîntul inimă: „Cobori în jos, luceafăr blind, Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n inimă și în gînd / Și viața-mi luminează“ (cf. Persepolis, M. Eminescu, Opere, vol. II, p. 376).

Experiența lumii „percepută cu inima“ devine o experiență fundamentală — aș nu uităm că inima este o poartă spirituală și cosmică — de revelație poetică ce deschide accesul la multiple sfîrșiri de revelație poetică. Căci din aceste momente ce nu individual superficial și finit este cel afectat, ci, dimpotrivă, ființa esențială, eternă al cărei imago se află în spațiul interior și secret al inimii. Iată, poate, una din cele mai dificile căi către starea de grație, iubirea înțelegătoare ca har și dar transformînd existența în iluminare. Iată, în acest sens, o variantă a invocăției din „Luceafărul“ (versul 47) în care cuvîntul casă este înlocuit (semnificativ, am spune noi acum) prin cuvîntul inimă: „Cobori în jos, luceafăr blind, Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n inimă și în gînd / Și viața-mi luminează“ (cf. Persepolis, M. Eminescu, Opere, vol. II, p. 376).

Experiența lumii „percepută cu inima“ devine o experiență fundamentală — aș nu uităm că inima este o poartă spirituală și cosmică — de revelație poetică ce deschide accesul la multiple sfîrșiri de revelație poetică. Căci din aceste momente ce nu individual superficial și finit este cel afectat, ci, dimpotrivă, ființa esențială, eternă al cărei imago se află în spațiul interior și secret al inimii. Iată, poate, una din cele mai dificile căi către starea de grație, iubirea înțelegătoare ca har și dar transformînd existența în iluminare. Iată, în acest sens, o variantă a invocăției din „Luceafărul“ (versul 47) în care cuvîntul casă este înlocuit (semnificativ, am spune noi acum) prin cuvîntul inimă: „Cobori în jos, luceafăr blind, Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n inimă și în gînd / Și viața-mi luminează“ (cf. Persepolis, M. Eminescu, Opere, vol. II, p. 376).

Experiența lumii „percepută cu inima“ devine o experiență fundamentală — aș nu uităm că inima este o poartă spirituală și cosmică — de revelație poetică ce deschide accesul la multiple sfîrșiri de revelație poetică. Căci din aceste momente ce nu individual superficial și finit este cel afectat, ci, dimpotrivă, ființa esențială, eternă al cărei imago se află în spațiul interior și secret al inimii. Iată, poate, una din cele mai dificile căi către starea de grație, iubirea înțelegătoare ca har și dar transformînd existența în iluminare. Iată, în acest sens, o variantă a invocăției din „Luceafărul“ (versul 47) în care cuvîntul casă este înlocuit (semnificativ, am spune noi acum) prin cuvîntul inimă: „Cobori în jos, luceafăr blind, Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n inimă și în gînd / Și viața-mi luminează“ (cf. Persepolis, M. Eminescu, Opere, vol. II, p. 376).

Experiența lumii „percepută cu inima“ devine o experiență fundamentală — aș nu uităm că inima este o poartă spirituală și cosmică — de revelație poetică ce deschide accesul la multiple sfîrșiri de revelație poetică. Căci din aceste momente ce nu individual superficial și finit este cel afectat, ci, dimpotrivă, ființa esențială, eternă al cărei imago se află în spațiul interior și secret al inimii. Iată, poate, una din cele mai dificile căi către starea de grație, iubirea înțelegătoare ca har și dar transformînd existența în iluminare. Iată, în acest sens, o variantă a invocăției din „Luceafărul“ (versul 47) în care cuvîntul casă este înlocuit (semnificativ, am spune noi acum) prin cuvîntul inimă: „Cobori în jos, luceafăr blind, Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n inimă și în gînd / Și viața-mi luminează“ (cf. Persepolis, M. Eminescu, Opere, vol. II, p. 376).

Experiența lumii „percepută cu inima“ devine o experiență fundamentală — aș nu uităm că inima este o poartă spirituală și cosmică — de revelație poetică ce deschide accesul la multiple sfîrșiri de revelație poetică. Căci din aceste momente ce nu individual superficial și finit este cel afectat, ci, dimpotrivă, ființa esențială, eternă al cărei imago se află în spațiul interior și secret al inimii. Iată, poate, una din cele mai dificile căi către starea de grație, iubirea înțelegătoare ca har și dar transformînd existența în iluminare. Iată, în acest sens, o variantă a invocăției din „Luceafărul“ (versul 47) în care cuvîntul casă este înlocuit (semnificativ, am spune noi acum) prin cuvîntul inimă: „Cobori în jos, luceafăr blind, Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n inimă și în gînd / Și viața-mi luminează“ (cf. Persepolis, M. Eminescu, Opere, vol. II, p. 376).

Experiența lumii „percepută cu inima“ devine o experiență fundamentală — aș nu uităm că inima este o poartă spirituală și cosmică — de revelație poetică ce deschide accesul la multiple sfîrșiri de revelație poetică. Căci din aceste momente ce nu individual superficial și finit este cel afectat, ci, dimpotrivă, ființa esențială, eternă al cărei imago se află în spațiul interior și secret al inimii. Iată, poate, una din cele mai dificile căi către starea de grație, iubirea înțelegătoare ca har și dar transformînd existența în iluminare. Iată, în acest sens, o variantă a invocăției din „Luceafărul“ (versul 47) în care cuvîntul casă este înlocuit (semnificativ, am spune noi acum) prin cuvîntul inimă: „Cobori în jos, luceafăr blind, Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n inimă și în gînd / Și viața-mi luminează“ (cf. Persepolis, M. Eminescu, Opere, vol. II, p. 376).

Experiența lumii „percepută cu inima“ devine o experiență fundamentală — aș nu uităm că inima este o poartă spirituală și cosmică — de revelație poetică ce deschide accesul la multiple sfîrșiri de revelație poetică. Căci din aceste momente ce nu individual superficial și finit este cel afectat, ci, dimpotrivă, ființa esențială, eternă al cărei imago se află în spațiul interior și secret al inimii. Iată, poate, una din cele mai dificile căi către starea de grație, iubirea înțelegătoare ca har și dar transformînd existența în iluminare. Iată, în acest sens, o variantă a invocăției din „Luceafărul“ (versul 47) în care cuvîntul casă este înlocuit (semnificativ, am spune noi acum) prin cuvîntul inimă: „Cobori în jos, luceafăr blind, Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n inimă și în gînd / Și viața-mi luminează“ (cf. Persepolis, M. Eminescu, Opere, vol. II, p. 376).

Experiența lumii „percepută cu inima“ devine o experiență fundamentală — aș nu uităm că inima este o poartă spirituală și cosmică — de revelație poetică ce deschide accesul la multiple sfîrșiri de revelație poetică. Căci din aceste momente ce nu individual superficial și finit este cel afectat, ci, dimpotrivă, ființa esențială, eternă al cărei imago se află în spațiul interior și secret al inimii. Iată, poate, una din cele mai dificile căi către starea de grație, iubirea înțelegătoare ca har și dar transformînd existența în iluminare. Iată, în acest sens, o variantă a invocăției din „Luceafărul“ (versul 47) în care cuvîntul casă este înlocuit (semnificativ, am spune noi acum) prin cuvîntul inimă: „Cobori în jos, luceafăr blind, Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n inimă și în gînd / Și viața-mi luminează“ (cf. Persepolis, M. Eminescu, Opere, vol. II, p. 376).

Experiența lumii „percepută cu inima“ devine o experiență fundamentală — aș nu uităm că inima este o poartă spirituală și cosmică — de revelație poetică ce deschide accesul la multiple sfîrșiri de revelație poetică. Căci din aceste momente ce nu individual superficial și finit este cel afectat, ci, dimpotrivă, ființa esențială, eternă al cărei imago se află în spațiul interior și secret al inimii. Iată, poate, una din cele mai dificile căi către starea de grație, iubirea înțelegătoare ca har și dar transformînd existența în iluminare. Iată, în acest sens, o variantă a invocăției din „Luceafărul“ (versul 47) în care cuvîntul casă este înlocuit (semnificativ, am spune noi acum) prin cuvîntul inimă: „Cobori în jos, luceafăr blind, Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n inimă și în gînd / Și viața-mi luminează“ (cf. Persepolis, M. Eminescu, Opere, vol. II, p. 376).

Experiența lumii „percepută cu inima“ devine o experiență fundamentală — aș nu uităm că inima este o poartă spirituală și cosmică — de revelație poetică ce deschide accesul la multiple sfîrșiri de revelație poetică. Căci din aceste momente ce nu individual superficial și finit este cel afectat, ci, dimpotrivă, ființa esențială, eternă al cărei imago se află în spațiul interior și secret al inimii. Iată, poate, una din cele mai dificile căi către starea de grație, iubirea înțelegătoare ca har și dar transformînd existența în iluminare. Iată, în acest sens, o variantă a invocăției din „Luceafărul“ (versul 47) în care cuvîntul casă este înlocuit (semnificativ, am spune noi acum) prin cuvîntul inimă: „Cobori în jos, luceafăr blind, Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n inimă și în gînd / Și viața-mi luminează“ (cf. Persepolis, M. Eminescu, Opere, vol. II, p. 376).

Experiența lumii „percepută cu inima“ devine o experiență fundamentală — aș nu uităm că inima este o poartă spirituală și cosmică — de revelație poetică ce deschide accesul la multiple sfîrșiri de revelație poetică. Căci din aceste momente ce nu individual superficial și finit este cel afectat, ci, dimpotrivă, ființa esențială, eternă al cărei imago se află în spațiul interior și secret al inimii. Iată, poate, una din cele mai dificile căi către starea de grație, iubirea înțelegătoare ca har și dar transformînd existența în iluminare. Iată, în acest sens, o variantă a invocăției din „Luceafărul“ (versul 47) în care cuvîntul casă este înlocuit (semnificativ, am spune noi acum) prin cuvîntul inimă: „Cobori în jos, luceafăr blind, Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n inimă și în gînd / Și viața-mi luminează“ (cf. Persepolis, M. Eminescu, Opere, vol. II, p. 376).

Experiența lumii „percepută cu inima“ devine o experiență fundamentală — aș nu uităm că inima este o poartă spirituală și cosmică — de revelație poetică ce deschide accesul la multiple sfîrșiri de revelație poetică. Căci din aceste momente ce nu individual superficial și finit este cel afectat, ci, dimpotrivă, ființa esențială, eternă al cărei imago se află în spațiul interior și secret al inimii. Iată, poate, una din cele mai dificile căi către starea de grație, iubirea înțelegătoare ca har și dar transformînd existența în iluminare. Iată, în acest sens, o variantă a invocăției din „Luceafărul“ (versul 47) în care cuvîntul casă este înlocuit (semnificativ, am spune noi acum) prin cuvîntul inimă: „Cobori în jos, luceafăr blind, Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n inimă și în gînd / Și viața-mi luminează“ (cf. Persepolis, M. Eminescu, Opere, vol. II, p. 376).

Experiența lumii „percepută cu inima“ devine o experiență fundamentală — aș nu uităm că inima este o poartă spirituală și cosmică — de revelație poetică ce deschide accesul la multiple sfîrșiri de revelație poetică. Căci din aceste momente ce nu individual superficial și finit este cel afectat, ci, dimpotrivă, ființa esențială, eternă al cărei imago se află în spațiul interior și secret al inimii. Iată, poate, una din cele mai dificile căi către starea de grație, iubirea înțelegătoare ca har și dar transformînd existența în iluminare. Iată, în acest sens, o variantă a invocăției din „Luceafărul“ (versul 47) în care cuvîntul casă este înlocuit (semnificativ, am spune noi acum) prin cuvîntul inimă: „Cobori în jos, luceafăr blind, Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n inimă și în gînd / Și viața-mi luminează“ (cf. Persepolis, M. Eminescu, Opere, vol. II, p. 376).

Experiența lumii „percepută cu inima“ devine o experiență fundamentală — aș nu uităm că inima este o poartă spirituală și cosmică — de revelație poetică ce deschide accesul la multiple sfîrșiri de revelație poetică. Căci din aceste momente ce nu individual superficial și finit este cel afectat, ci, dimpotrivă, ființa esențială, eternă al cărei imago se află în spațiul interior și secret al inimii. Iată, poate, una din cele mai dificile căi către starea de grație, iubirea înțelegătoare ca har și dar transformînd existența în iluminare. Iată, în acest sens, o variantă a invocăției din „Luceafărul“ (versul 47) în care cuvîntul casă este înlocuit (semnificativ, am spune noi acum) prin cuvîntul inimă: „Cobori în jos, luceafăr blind, Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n inimă și în gînd / Și viața-mi luminează“ (cf. Persepolis, M. Eminescu, Opere, vol. II, p. 376).

Experiența lumii „percepută cu inima“ devine o experiență fundamentală — aș nu uităm că inima este o poartă spirituală și cosmică — de revelație poetică ce deschide accesul la multiple sfîrșiri de revelație poetică. Căci din aceste momente ce nu individual superficial și finit este cel afectat, ci, dimpotrivă, ființa esențială, eternă al cărei imago se află în spațiul interior și secret al inimii. Iată, poate, una din cele mai dificile căi către starea de grație, iubirea înțelegătoare ca har și dar transformînd existența în iluminare. Iată, în acest sens, o variantă a invocăției din „Luceafărul“ (versul 47) în care cuvîntul casă este înlocuit (semnificativ, am spune noi acum) prin cuvîntul inimă: „Cobori în jos, luceafăr blind, Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n inimă și în gînd / Și viața-mi luminează“ (cf. Persepolis, M. Eminescu, Opere, vol. II, p. 376).

Experiența lumii „percepută cu inima“ devine o experiență fundamentală — aș nu uităm că inima este o poartă spirituală și cosmică — de revelație poetică ce deschide accesul la multiple sfîrșiri de revelație poetică. Căci din aceste momente ce nu individual superficial și finit este cel afectat, ci, dimpotrivă, ființa esențială, eternă al cărei imago se află în spațiul interior și secret al inimii. Iată, poate, una din cele mai dificile căi către starea de grație, iubirea înțelegătoare ca har și dar transformînd existența în iluminare. Iată, în acest sens, o variantă a invocăției din „Luceafărul“ (versul 47) în care cuvîntul casă este înlocuit (semnificativ, am spune noi acum) prin cuvîntul inimă: „Cobori în jos, luceafăr blind, Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n inimă și în gînd / Și viața-mi luminează“ (cf. Persepolis, M. Eminescu, Opere, vol. II, p. 376).

Experiența lumii „percepută cu inima“ devine o experiență fundamentală — aș nu uităm că inima este o poartă spirituală și cosmică — de revelație poetică ce deschide accesul la multiple sfîrșiri de revelație poetică. Căci din aceste momente ce nu individual superficial și finit este cel afectat, ci, dimpotrivă, ființa esențială, eternă al cărei imago se află în spațiul interior și secret al inimii. Iată, poate, una din cele mai dificile căi către starea de grație, iubirea înțelegătoare ca har și dar transformînd existența în iluminare. Iată, în acest sens, o variantă a invocăției din „Luceafărul“ (versul 47) în care cuvîntul casă este înlocuit (semnificativ, am spune noi acum) prin cuvîntul inimă: „Cobori în jos, luceafăr blind, Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n inimă și în gînd / Și viața-mi luminează“ (cf. Persepolis, M. Eminescu, Opere, vol. II, p. 376).

Experiența lumii „percepută cu inima“ devine o experiență fundamentală — aș nu uităm că inima este o poartă spirituală și cosmică — de revelație poetică ce

vasile andronache

Cu-azurul slavei parcă-ngemănat

Subtire calcar virginal curat
Cu așezată boltă în lumină
Cu-azurul slavei parcă-ngemănat
De viitoare aripi îndepărtat de tină

Ce plin de somn și viață deopotrivă
O clipă condensată o veșnicie
Îl ducă mina mea nepăsătoare în derivă
Și coaja lui în noaptea a-o făclie

Și-n liniște urechea mea aude
Un palid ritm al vieții netezite
Mișcând molecat aripile ude
De astrul găbenului acoperite

Și-n jur albaștrii strînge clarul cer
Avind în margini frîgul mineral
Și în alcătuirea asta simplă cîi mister
Un foc imens dormind sub calcar pal

Lăsați-mă să fiu cum sînt

Orice-nțiplare-duce brumă
Să ardă bulgăru-mi de humă
Roliți print-un ocean de noapte
Prea plin de dor de grele șoaapte

Și n-am nici clipă de murit
De aripi mari mereu suit
Din lumea visului din mine
Spre voi trimit numai lumine

Eu cunoscut-am dorul tot
Și fără dor să fiu nu pot
Îl duc cu mine ca pe-un foc
Și n-am nici liniște nici loc

Lăsați-mă să fiu cum sînt
Nemoarte-n trupul-mi de pămînt
Eu din iubire m-am ivit
Și sînt un zăbucum nesfirșit.

Întunecata țării ninsoare

Ce lebădă doamnă cu aripi de crin
Ți-a fost dat ca să-ți treacă grațios prin
destin

Ca o zăpădă pe pămînt răstignită
Forma ta stalticată imită

Conturul de raze galop nesfirșit
Luminisiri înalte pentru iubit
E un luceafăr ce-nvălă să meargă
Pe pămînt întuneric să spargă

Oricare celulă a noastră
E-o floare subțire albastră
Nu vreau tu noaptea ca să ne-o stingi
Nici tu nenorocile să ne-o atingi

Vreau să-nțorească fără sfirșit
Să nu i se dea timp de murit
Rece e clipa trecerii, doare
Întunecata țării ninsoare

S-o trezi și vîntul s-o sălta și valul

Pirtii are lacul de safir pisat
Liniștea pe ape cînd i-a lăsat
Șlefuit oglinda lacrimind carat
Doar de cite-o frunză moartă-nfiort

Și e greu de astre noaptea cînd se culcă
Toatele-i albastre malul le apucă
Cerulei tot în unde intră debrăcat
De-l lovești cu glezna e cutremurat

Și rămîne numai barca unde stai
Rece ca stauia fără să mai dai
Din pierdute vînt în cleștare moarte
Lăsînd unda lenșă înspre larg s-o poarte

S-o trezi și vîntul s-o sălta și valul
Să lovească frunți osul nalt și palul
N-ai să-ai chemarea dorului te-adun
N-ai să-ai aprinsă-n brațe să te-adun

O să sece gîndul o să moară visul
Dacă lași iubirii să-ți vină stînsul
Ce-nnoară în tine oare se petrec
De nu vezi pe urme-ți singur cum alunec

Tablouri de Anghel Neagu

mihai păsculescu

Împreunare

Înima Dunării bate,
în vînt al frunzei tors-
gîndul pulsează
cître cîntec întors.

Însoarea cuprinde

bate înaltă
o iarnă, o literă
obosec laolaltă.

Metamorfoză

Unde mi-s umbrele?
În freamătul pămîntului?
Mi-acuz destinul
cînd m-a vîmuit destul.

— Tu știi cine trebuie să arunce boabele?
Cine-i mai curată dintre noi. Stricată asta
spurcă sămînta și-n loc de cucuruz culegî
tăciuni!

— Tu știi cine trebuie să arunce boabele?
Cine-i mai curată dintre noi. Stricată asta
spurcă sămînta și-n loc de cucuruz culegî
tăciuni!

— Tu știi cine trebuie să arunce boabele?
Cine-i mai curată dintre noi. Stricată asta
spurcă sămînta și-n loc de cucuruz culegî
tăciuni!

— Tu știi cine trebuie să arunce boabele?
Cine-i mai curată dintre noi. Stricată asta
spurcă sămînta și-n loc de cucuruz culegî
tăciuni!

— Tu știi cine trebuie să arunce boabele?
Cine-i mai curată dintre noi. Stricată asta
spurcă sămînta și-n loc de cucuruz culegî
tăciuni!

— Tu știi cine trebuie să arunce boabele?
Cine-i mai curată dintre noi. Stricată asta
spurcă sămînta și-n loc de cucuruz culegî
tăciuni!

Traian Andronesi

Pastel marin

Pe-aceiași lungime de undă
Amurgul transmite —
Difuzarea soarelui anunță
Coagularea brizei.

Soaciile-și verisează trecutul,
Nisipul miroase a taine,
Noaptea-și fete bătrine
Cînt amintirile-și tatuează urmași.

Valurile se reazămă de maza tacerii
Scurșurii își scriu biografia,
Senzații sărate imi trec
În albumul cu amintiri.

Semn

În acest secol se-mplinesc
Două căderi de frunză de cînd
A trecut în neființă
Ultima ninsoare. Și-așa rînd pe rînd
Ameațînd speranța
În visele ce înfloresc.

În această noapte cumpăr
Sămînta proaspătă din orice speranță.
În urma mea mereu voi scoate
Cîntarul dimineții cel greu
Să-mpart mirosul florilor de crîn.

(Fragment din romanul „Sub merii sălbatici”)

Tu aici?

Tu aici?
Ninsă pe lungile plete;
Din ce regat vii?
Din timpul de rînd...
Închis într-o clepsidră
Eu, legănat de valurile

stilet argintat
în ceas de azur,
într-o teacă ruginită.
Un ecou pierdut în maluri
tăcut,
întors din depărtare
să numere clipele
anotimpului sur,
scrise în poeme.

Aici,
schite de fum
aproprate de epilogul
veacului ce-a-nceput să
tacă

plimbîndu-mă pe ultima
faleză
înverzit într-o trecere
gălăgioasă a corciorilor
spre Sud, luminată
de-o geomandură aflată
la hotarul dintre
real și ireal.

În ochi rouă
Înainte ceată,
În spate picică,
În pumn ceată,
În ochi rouă
În părul lung
Și blond
Ploaie brună
În sufletul ei
Un ecou rădăcit
La un țărîm
Ce încă nu s-a născut.

Adoarme minutul
Mi-am fûrînt un chip
din năvala ceții strînsă,
într-un pumn de nisip.

Ascultînd o geană de
mi-am clădit zidul.
Dunăre, șuieră talazurile,
Adoarme iute minutul.

Primăvară
Sub streșina Otului,
în toate punctele cardinale,
carii și mirese,
presimțiri vegetale.

Suflete albe

Zaharie Sigmirean

Inscripție

Pe stauia lui mai scrie
„Pace” cu lumina
lămpii ajut soarele
să pot striga — lumină.
În inima lui mai scrie
„Iubire” cu sapa arunc
pămînt într-o parte
să pot striga — toamnă.
În visul meu mai e
istoria cu memoria
amintirilor să pot
striga — strămoș, erou.
Pe stauia lui mai scrie
„Zeu” cu gura mea
să pot striga — eu.

Flori

În Univers sînt multe flori
un rod bogat ar fi acela,
rodul de roșu și galben.
În ochi am albastru...
Cerulei îngrădit de gene
eu caut straturi cu flori
Eu stau de veghe la norii
grădinar la vise, la flori.

flori. Am crescut la unul și la altul. Bătrîn
sînt, nimeni nu mai are lipsă de mine. Înainte,
umbra toți după mine să mă tocmescă. Mă
luat femeia asta. Stau cu ea. Îi cam rea, dar
are suflet bun. Să nu mă vadă că stau. S-o
fi gîndit că n-am pe nimeni. Să știți matală
că-i aprigă ca dracul. Dar e femeie bună!

— Poarta se deschide, împinsă de o vacă roșie,
mare cit un taur. După ea intrară încă două
bălăte, tot așa de frumoase. Mîrcu nu se mai
sătura privindu-le. De mulți ani nu mai văzuse
asemenea vite. Odată toți aveau, nu te puteai
socoti om fără oi și fără vaci. Se omorau oam-
nii la răzor, pentru o brazdă de lărbă. Toată
pădurea răsună de flutere și de cimpoi. Tatăl
Sinferegii era cunoscut pînă jos, în cimpie,
pentru vitele lui. Veneau oamenii la el, ca la
minune.

Sinfereaga îl văzuse pe Mîrcu, dar nu se
opri. Închise vitele și strigă din usa grajdului:
— Gogule, prin părțile noastre cei care intră
în casă se primesc altfel! De cite ori să te
invăț?

Gogu sări ca ars:
— N-am știut că-i de-al matală! Unde să
mă duc?

— În pivniță! Caută în butoiul de lingă zid,
c-a venit cine trebuia să vină!

— Cin' să vină? întrebă prostete Gogu.
— De-te un' te-am minat, nu-ntreba!
Gogu dispăru ca o năluca. Sinfereaga se ap-
ropie încet de Mîrcu. Cînd ajunse, se așeză
lingă el pe o piatră clopită.

— Dorul te-a adus la mine?
— Să-ți spun drept, ba!
Sinfereaga rise.

— Știi că m-am măritat?
— Am auzit. Te-ai făcut de ris, mulere bă-
tînă. N-are de cine să vorbească lumea!

— Grijă mea!
— A ta, că doar nu-i a mea.
— Nu l-am luat de om, l-am luat de ortac.
Un' să se ducă, dacă n-are pe nimeni? L-au
gonit Gorcovici. L-au arătat poarta.

Gogu scoase capul din pivniță. Strigă cu
voce veselă:
— Care butoi ai zis matală?
— Nu din cel care-ai băut! Caută-l lingă
perete, cum ți-am spus. Sinfereaga se întoarse
spre Mîrcu. Peșea mina pe genunchiul bătrîn-
ului. Mîrcu fost teamă că mori. Dacă te duceti
și tu, vîndeam tot și coboram la nepoată, în
Priboi.

Mîrcu se înroșise.
— Te-ai prostii la cap, Sinfereaga!
— Poate. Tu mai ești întreg?
— De la bîrbu în sus, da.

Gogu aduse sticla cu țuică. Băuse și el, alt-
fel n-ar fi îndrăznit să se așeze. Sinfereaga îl
trimise să mulgă vacile. După ce pleacă, ră-
măseră iar singuri, unul lingă altul.

Luna se ridicase deasupra muntelui și înce-
puse să aurească potolele. Din depărtare, în-
tră-luceau incremenite steturile de calcar. Mîr-
ca Sinferegii rămăsesse utată, ca o creangă ver-
de, pe genunchiul obosit al bătrînului.

— N-a fost să fie, Mîrcule. Vezi că nici luna
nu mai ajunge soarele. Și-s tot pe cer.
Mîrcu se ridică, se tulbură.

— Eu n-am venit să vorbim prostii de oa-
meni morți.
Sinfereaga îl cunoștea, știa că nu vorbește
din inimă.

Mîrcule!
Bătrînul seada în picioare, lingă opincile ei.
— Ni-s ucați, Sinfereaga!
Femeia se ridică încet. Ochiul ei de demult
lucra tainic. Bătrînul îi simțea fără să-i vadă.
Luna le prelungea umbrele pe zidurile curții.
Mîrcu era bucuros că-i noaptea, nu-și trăda su-
fletul.

— Numai cleanțu-i bătrîn, Mîrcule. Și drul-
mul, un strop de răchie, un' te grăbești?
Mîrcu bău cu fire, ca din lapte. Calmul și
zădărnicia vieții puseră iar stăpînire pe el. Se
rusina și alungă din suflet păsările reținute
pentru o clipă.

— Am venit să mă ajuți cu o vacă. Vreau
să ar. Miine aș băga plugul în brazdă.
Sinfereaga nu-i răspunse, se îndreptă spre
grăjd și, după cîteva minute, se întoarse cu
vacă roșie de lant.

— Ia-o, numai s-o ții bine! Are și lapte.
Mai ai fin?
— Am.

Mîrcu încercă să-i mulgumească. Sinfereaga
era în mijlocul curții, îl certa pe Gogu că în-
trecuse măsura la băutura. Mîrcu leși încet,
cu via după el. Abia cînd ajunse acasă, ră-
mase multă vreme singur, în tindă. Dimineața,
cînd se sculă, le găsi pe cele două femei lingă
plug. Dimineața îl întîmpină veselă:

— Dacă nu găseai vacă, eu eram!
Mîrcu rise fericit. Aduseră vacile și le prin-
seră la iug. Apăsăru plugul să nu scormo-
nească larba și se îndreptară spre grădina.
Încă nu răsărise soarele. Aerul rece de munte
îi înviorase și abia așteptau să se apuce de
lucru. În marginea grădinii, se opriră. Maria,
cu ochii încoștați, își făcu cruce. Mîrcu în-
cercă pămîntul frîmțîndu-l în mîini. Dom-
nica trecu înaintea viteilor.

— Le port eu, tată.
Deodată întoarseră capul. Mîrcu își auzise
numele strigat.

De pe deal, coborau încet Păuna, Cocoroane
și Cucuvica.
— Astea pe cine caută?
În urma lor, venea gîfînd Săman. Maria
rise cu ințele.

— O venit să vadă dacă putem ara, să nu
ne rămîna pămînturile pustine. Știu că arăm
și la ele.

Bătrînele se apropiaseră. Primele raze le lu-
minau fețele zimboare.

— V-ați apucat de arat? întrebă Cucuvica.
Îl vremea. Alți prostii pămîntul?
Maria uitase dăcina. Nici apă sfîntă nu
avea. Și de arat și puteau apuca înainte
de a binecuvînta locul cu apa bobotezii.

— N-am, dodă Cucuvico, de unde să am?
Noroc în Cocoroane, scoase de sub haina

groasă de dimie o sticlă. Își făcu cruce și in-
tră în grădina. Începu să stropescă pămîntul
și pomii.

— Domnica luă vacile de lant. Mîrcu ridică plug-
ul și prima brazdă moale se răsturnă ușor pe
iarba încărcată de rouă. Femeile priveau bui-
macă, ca în fața unei minuni.

— Păuno, ai vorbit cu el, ară și la noi?
— Păuna tăcea, cu ochii pe pămîntul negru din
urma plugului. Săman o trase la o parte pe
nevastă-sa. Aceasta țipă la el. Bătrînul se re-
trase necăjit și se așeză în capul ogorului. Cu-
cuvica se întoarse spre Maria:

— Parcă-l văd pe Lae-al meu, tot așa era
și el. Încet, cu brazde mărunte, să ne fie ușor
la săpat.

Săman nu mai răbdă, se ridică. Intră în arăt-
ură și-l spuse ceva șoptit lui Mîrcu. Acesta
întoarse plugul și-l puse pe Săman cu miinile
pe coarne.

— Ară și tu, dacă asta ți-i rugămîntea!
Săman chirăi răgust și îndemnă vitele. Vaca
Sinfereagii atit așteptase. O trase pe cealaltă
după ei și începură să fugă. Domnica își pier-
duse un pantof. Săman zbura, cu miinile pe
plug. Brăzdarul mergea deasupra ierbul. Bătrîn-
ul se împiedică și căzu.

— Omul' tău îi cam prost, o fulgeră Cucuvica
pe Păuna.

— Nu-i prost, vrea să fie și el de folos.
Mîrcu îl ridică pe Săman, apoi începu să are
încet, cu brazdă îngustă. Săman mergea în
urma lui, cuminte ca un cățel. Nu se opriră
nici la prînz, pînă terminară grădina. Dom-
nica desprins vacile de la plug și plecă cu
ele după grapă. Bătrînele se duseră să aducă
sămînta. Săman și Mîrcu se odîhneară pe lem-
nul plugului.

— Mîrcule!
— Ce-i?
— Pămîntul nostru, cînd îl arat, parcă are
toale noi!

— Privea ogorul și rîdea ca un prunc.
— Așa are să fie și al meu! Tu mai ții minte
boii mei? Îi chema... pe unul și pe celălalt.
Tu nu mai știi cum îl chema pe cel din dreap-
ta? Nimeni în Satbătrîn nu avea boi ca Să-
man. Arau singuri nu trebuia să-l poarte ni-
meni. Alit spuneam: „Hai, cu tata!” Cînd se
îvea mîgurul, nu-i mai puteam ține în grajd.

Se uitau la plug și la roțile și începeau să
mugească Mîrcule!

— Ce-i? Gîndurile lui Mîrcu plecaseră de
lingă plug, zburau alături de păsările primă-
verii.

— Mi-aduc aminte, parcă ieri a fost, nu
știam că-i vremea aratului. Mă, ce-i cu boii
mei? Fin le-am dat, uruiată iară, îi țineam
ca pe copii, de ce zbură? Cînd colo, ce să
vezi?! Se desprinseseră din lant. Sedeau lingă
plug și mă tot strigau să vin. Mîrcule!

— Ce-i?
— Săman povestea în continuare întîmplări cu
boii lui. Mîrcu îl lăsa în pace, că și n-a avut
boi niciodată. Tot a vrut să-și cumpere, din
cauza nenorocului și a sărăciei n-a mai putut.
Cînd a crescut Gheorghie, umpluse satul că
pleacă la țîrg. A plecat Gheorghie și nu s-a
mai întors.

Femele se întoarseră cu sămînta de porumb,
de fasole și dovleac. În urma lor, venea Do-
mica cu vacile prinse la placă. Cînd ajunseră,
Maria scoase din traistă o piină de culoarea păm-
întului și o felie de brînză. Cocoroane scur-
tură sticla. Băură și mîncară în picioare, lingă
vacii.

— Ne apucăm de semănat!
Cocoroane luă traista și intră în arătură.
Picioarele i se infundară în pămîntul moale.
Cucuvica se repezi la marginea ogorului.

— Ce faci, minune?
— Semănc, pe să-fac?
— Tu?!

— Eu!
Cucuvica se întoarse nefiresc de repede spre
Maria.

— Tu știi cine trebuie să arunce boabele?
Cine-i mai curată dintre noi. Stricată asta
spurcă sămînta și-n loc de cucuruz culegî
tăciuni!

— Tu știi cine trebuie să arunce boabele?
Cine-i mai curată dintre noi. Stricată asta
spurcă sămînta și-n loc de cucuruz culegî
tăciuni!

— Tu știi cine trebuie să arunce boabele?
Cine-i mai curată dintre noi. Stricată asta
spurcă sămînta și-n loc de cucuruz culegî
tăciuni!

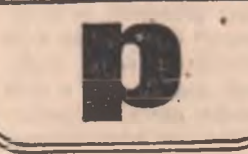
— Tu știi cine trebuie să arunce boabele?
Cine-i mai curată dintre noi. Stricată asta
spurcă sămînta și-n loc de cucuruz culegî
tăciuni!

— Tu știi cine trebuie să arunce boabele?
Cine-i mai curată dintre noi. Stricată asta
spurcă sămînta și-n loc de cucuruz culegî
tăciuni!

— Tu știi cine trebuie să arunce boabele?
Cine-i mai curată dintre noi. Stricată asta
spurcă sămînta și-n loc de cucuruz culegî
tăciuni!

— Tu știi cine trebuie să arunce boabele?
Cine-i mai curată dintre noi. Stricată asta
spurcă sămînta și-n loc de cucuruz culegî
tăciuni!

plastică

Arta calmei contemplații

Anghel Neagu posedă toate insem-
nțele unei înzestrări artistice deloc co-
mune. Este și motivul pentru care
picura sa scapă clasificărilor facile,
deși impresia primă și destul de stă-
ruitoare pentru privitorul obișnuit ră-
mîne aceea că artistul descinde din
trădătoarele cele mai consistente ale tra-
dției picturale interbelice. Sigur, o
expozitie Anghel Neagu, cel puțin în
acceptia în care ea ne-a fost pre-
zentată nu de mult la „Simeza”, îm-
pune un fel de liniste „așezată” a
contemplației, o senzație de echilibru
și sinceritate a discursului plastic, o
căldură a comunicării emanată de ca-
litatea remarcabilă a desenului în
culoare, dar și de dezinvoltura cu care
abordează marile canoane ale artei
contemporanii — natura statică și por-
tretul, îndeosebi. Interesant este amă-
nuntul că, în ciuda deschiderilor sale
tematice, restrînge la cîteva motive,
pictura lui Anghel Neagu scapă tenta-
țiilor didacticei tomal prin cordialita-
tea neîngrijită cu care intră în
dialog cu obiectul artei sale. Nu de
o prelucrare „la la maniera de...” este
vorba aici, cu alte cuvinte, de asuma-
rea prin filtru personal a unui model
sau altul din antichitate. Răspunsul
cel mai probabil ar fi acela conform
cărui natura artistică a lui Anghel
Neagu se exprimă consonant cu o
anumită tendință, manifestată și de-
finită ca atare, din tradiția noastră

picturală. O tensiune ontogenetică alim-
entează o asemenea exprimare și
rezultanta ei nu este, în acest caz,
un act mimetic, ci materializarea unei
sensibilități artistice desprinsă de
coordonatele ei temporale. În acest
sens, platforma estetică a lui Anghel
Neagu este foarte simplă și explicită:
„restitui lumii o imagine a lumii în-
săși. Ceea ce îmi aparține nu-i decît
culoarea”, lată o reducere sublimată
a orizontului creator pe care se pro-
filiază, de acum tot mai distinctă,
personalitatea acestui pictor aliat la
stadiul maturității sale artistice.

În una din aparițiile sale antero-
iare, remarcăm siguranța pensulei în
portret, capacitatea de a reda, în
cîteva tuse de culoare, depîna ex-
presivitate a unui chip, toate suferînd
o vădită usurință în a desluși datele
esențiale ale unui „caracter” și, mai
ales, de a le asterne pe pînză. Re-
marcă pe care as repetă-o și astăzi,
dacă n-aș ști de acum ce tradă ca-
nonică depune artistul pînă la „a
rezolva” un portret. Priviți, de pildă,
portretul scriitorului Al. Protopo-
pescu, versiune, credem, exemplară
pentru performanța portretistică a
pictorului. O tuză sigură, clară; nici
o ezitare în aplicarea unei tenle sau
alta și, peste toate expresivitatea
plină de relief a figurii, atitudinii și
gestului miinii personajului ales, care
compun o întreagă atmosferă, vibra-

Corneliu Antim

muzică

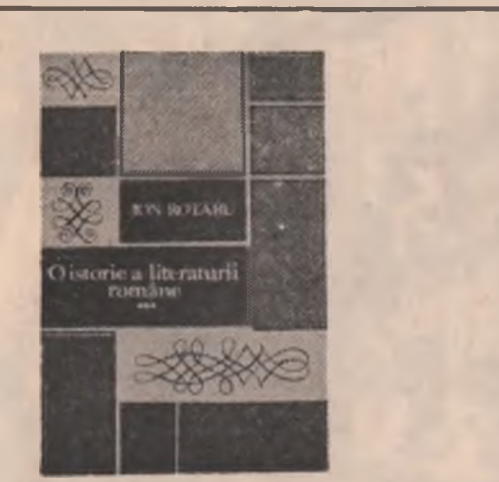
Recital de pian

Este interesant de insistat aici asu-
pra primei apariții a tinerei pianiste
Oana Velocivici în sala mare a Ate-
neului Român — supremă tribună de
concert pentru orice instrumentist sau
cîntăreț român — interpretînd pa-
gini de Beethoven și Chopin de-a lung-
ul unui recital care s-a bucurat de
prezența unui numeros și călduros
în aprecieri publice. Interesant este
acest fapt și deoarece, dincolo de o
secură privire asupra calității inter-
pretării, momentul la care facem refe-
rență are, cred, justificat caracter de
„punct nodal” într-o devenire artistică
importantă, susceptibilă însă de a fi
amendată prin observații incontestabile
și simple sugestii, de la caz la caz.

O apreciere generală însă, în primul
rînd: față de concertul la care am as-
istat în primăvară, susținut de aceeași
tînără interpretă în sala de artă
feudală a Muzeului de Artă al R.S.R.,
actualul recital are unele scăderi și u-
nele creșteri. În primul rînd, este de
reținut acea impresie generală de fapt
artistic bine pregătit: repertoriul
[două sonate de Beethoven — celebra
„Sonată a lunii” și Sonata op. 106;
mai multe lucrări de Chopin printre
care la loc de frunte se cuvine a fi

menționată Poloneza-fantezie] a fost
bine „stăpînit” și acest simplu lucru
spune multe intrucit, pentru orice cu-
noscător, compararea unor titluri și a
virșiei interpretului este de la sine
găltoare; nu este însă acesta un mo-
tiv de a trece peste unele clipe de
„pierdere” a instrumentistei în fața
claviaturii dar le putem, pînă la un
punct, înțelege puțin în considerare
dificultatea — și cantitatea proprie-
zității — a partiturilor. Față de recitalul
din primăvară însă, înregistrăm aici
unele scăderi, cred, de natură psicho-
logică: spre deosebire de interesantă
redare a Sonatei în si minor de Liszt,
bine cumpănită și gradată, acum „ru-
verna” o oarecare grabă, o ușor per-
ceptibilă pripă în expunerea pagini-
lor muzicale, caracteristică nepotrivi-
tă mai ales formelor de sonată și ce-
lebrei rubato-uri chopiniene. Acesta
este însă un fapt necaracteristic inter-
pretei, parțial coplesită de importan-
ța acestui rec

ION ROTARU: «O istorie a literaturii romane»

II
istoria literară, orice istorie literară, presupune o construcție contrarie jocului de cuburi în care orice piesă poate fi detașată într-un loc și mutată fără dificultăți în altul...

către care Ion Rotaru își adresează în mod expres cartea, are nevoie să știe aceste lucruri. Gestul programatic și director al lui A.E. Baconsky, istoria literară are să-i adauge rivna benedictină și avizată a lui Mihai Dragomir...

Doi sunt personalitățile poetice care în plină epocă de jugulare a lirismului au preștit în mod conștient terenul „exploziei lirice” ulterioare...

Acolo unde grupările nu s-au definit singure și insistența din vremea și istoria literară nu le-a omologat încă, „O istorie a literaturii române” nu face gesturi independente...

Cu ceva timp în urmă, Gabriel Garcia Marquez răspunde, transant, unui reporter sceptic: „Niciodată de-a lungul milenare existențe a literaturii, scriitorul nu a fost mai conștient de arta sa ca în zilele noastre...”

Insă, în actuala situație de explozivă expansiune a cuvintului scris, experiența empirică a generațiilor succesive de cititori a dus la cristalizarea mai multor căi de „învățare” a literaturii...

Literaturii române „cultează și la capitolul „generației pierdute” fenomenul care a determinat riposta momentului Labis și a exploziei lirice.

Chiar dacă împlinită mai târziu, în cadrul „exploziei lirice” postbelice declanșate de „fenomenul Labis”, generația mijlocie, zisă și „generația pierdută”, s-a întors în literatură...

Pierre de Boisdeffre (dacă autohtonii n-au autoritate) care a scris și el „O istorie vie a literaturii franceze de azi”, adică o istorie literară postbelică, este foarte atent cu locul pe care-l ocupă scriitorii în tabloul său istoric...

Proza și articularia postbelică a lui Mihail Seodovici și a lui Feodor I. Pas, C. Călinescu, III, deși și ea, mai ales prin Mitrea Cocor, dar, la antipod, și prin Nicora Potcovă, a impulsionat proza postbelică...

De vreme ce „ochirea” asupra generației '90 începe cu Mădălina Mădălina, se poate trage concluzia unei bunăvoințe a autorului față de poezia feminină...

Intră, deci în discuție, judecățile de valoare, filialitățile și afinitățile sau pur și simplu informația elementară...

M. Ungheanu

STUDII

După un studiu de formula monografică (Traian Demerescu, 1983), în care operația de reevaluare reformulată critică fructifică în câteva concluzii interesante...

UNIVERS DESCHIS

identifică, dintru început, în creația eminesciană o „sete de nemărginit” în corelație cu „oroarea — convertită în suferință — a limitării”...

Ideea universului eminescian ca spațiu orizont deschis circula, de fapt, în esetica eminesciană...

Z. Cărlugea

Alexandru Melian; „Eminescu — univers deschis”, Editura „Minerva”, 1987.

Potentialul muzical

Urmare din pag. 3

zile a „seratei”, a petrecerii nocturne nimic altceva decât un fel de solemnă curtenie între subiectul în-cintării și idealitatea pierdută a submuralii sale...

M. Ungheanu

nescolică actuală (și e de mirare cum nici Al. Melian, nici George Popa, bunăoară (în Spațiul poetic eminescian, 1982) nu citează nicăieri lucrarea lui Maurice Blanchot (L'Espace littéraire, Gallimard, 1955; trad. rom., 1980), de benefice sugestii interpretative)...

Redescoperirea marilor gazetari eminescieni, în anii noștri, îi oferă criticului prilejul de a reflecta asupra „apostolatului „zetzăresc” eminescian, înțemeiat — zice el — pe cultul Adevărului, al Patriei și al Muncii...”

Calitatea de preț a eseurilor o constituie corect ideile fundamentale concepția social-politică, economică ori culturală, înțeleasă pe poetul național profund implicat în realitățile vremii sale...

Z. Cărlugea

Alexandru Melian; „Eminescu — univers deschis”, Editura „Minerva”, 1987.

CRONICA EDIȚIILOR

Superioritatea prozatorului

Insă, în actuala situație de explozivă expansiune a cuvintului scris, experiența empirică a generațiilor succesive de cititori a dus la cristalizarea mai multor căi de „învățare” a literaturii...

Dezafel, Alexandri însuși se arată a fi conștient de defectele scrierii sale — tema de imprumut și convenționalismul scenei. Patru ani mai târziu (1844) odată cu apariția povestirii „cu sertăre” O primărie la muni, el reusește o descriere de călătorie alternată cu scurte „puncte nodale” ale devenirii literare...

unele perioade de mari schimbări, să se ațină întotdeauna printre primii. De aceea, atunci când, după o seamă de ani dedicați versului, Alexandri revine la proză (Margarita, 1870), el se simte — și pe bună dreptate — capabil să scrie un roman. Pentru început, cu prudența caracteristică Alexandrii, scrie un roman-mestec cu un episod de factură românească...

Ultima încercare în proză a lui Alexandri este, totodată, și cea mai ambicioasă. Reluind procedeul folosit la debut, romanul Dridri actualizează și autohtonizează un model literar de tip balzacian — nu numai prin mediul social descris, ci și prin detaliile scrupuloase și print-o arhitectonică ce apare poate mai limpede în această ediție reintregită a textului...

Tudor Păcuraru

„PATRIOTISMUL LITERATURII ROMÂNE — TRADIȚIE ȘI ACTUALITATE”
Sub auspiciile Comitetului pentru cultură și educație socialistă al municipiului București, Uniunea Scriitorilor din R.S. România și Muzeul Literaturii Române au organizat (juni 1 ian. a.c.) pentru colectivul de oameni ai muncii de platforma industrială „23 August din Capitală, simpozionul „Patriotismul literaturii române — tradiție și actualitate”...

CRISTESCU

IOAN CRISTESCU, Vineri, Alba

„Cele mai reusite poezii - sa le numesc asa”, zic eu, am observat ca se nasc in sufletul meu atunci cand traiesc clipe lejere din normalul activitatii zilnice, mai ales cand ma gasesc la o corespondenta (?) dedicate unei prietene, oricand ori corespondez cu o fată poezile-mi se nasc precum apa in izvor () cu cit scoti mai multa cu atat este mai buna. Va rog sa ma scuzați și sa nu mi-o luati in nume de rau ceea ce v-aș ruga, așa dori să-mi oferii prin „post restant” adresa unei fete care îndrăgește poezia () să corespondă () zic eu și un favor pentru amindoi () din moment ce putem să ne corectăm reciproc () iar ce e mai reusit să vă trimitem dumneavoastră spre selecție. Ce să mai zicem? La toate ne-am fi gândit, dar la asta nu! Cit despre poezii, le-am dat acolo unde trebuie, adică la „Poeta redacției”.

GEORGE VOINESCU, Craiova: „Dacă aveți curajul să fiți obiectiv proclamați astfel: publicați schița dacă este bună sau aruncați-o la gunoi dacă nu prezintă interes. După părerea mea și nu numai a mea (oamenii competenți și capabili) schița este destul de bună și publicabilă.” Ia să vedem ce e cu „Obiectivul”: deci Liviu, student, merge pe stradă meditando... „Adică să fie umilit de cineva pe care îl consideră inferior lui, cu alte cuvinte de o femeie?... O ființă care pe cit de ciudat clădită () pe atit de utilă... Femeia are și ea o scuză () că echilibrul se poate realiza numai dacă ea este opoziția bărbatului. Dar se uită de multe ori că femeia trebuie să fie în egală măsură opoziția bărbatului și se ajunge ca ea să fie în opoziție mai accentuată decit se cuvine. In vreme ce bărbatul este așa și pe dincolo, femeia este așa și-așa și mai pe dincolo. Astfel mergind din dezechilibru în dezechilibru se poate ajunge la situația boreală a „sfrșiții lumii”, fără ca Terra să brânzeze prea tare din cauza Soarelui sau să abă ghibnuie să se tamponese (s.a.) cu cine stie ce alt corp străin”. Etc. etc. Aveți prea mult umor (involutar) și eu prea puțin curaj ca să vă public. Dar, ca să nu vă pierdem, mai trimiteți.

HOREA NAȘCU, Baia Mare: Trimiteti ceva nou, bineinteles dacă ați mai scris. Așa, chiar și cu repetiții, nu veți reuși să ne păcăliți. Rămânem la părerea dinții: nu.

IOANA BICHNE, Sălaie Prahova: Aveți doar 17 ani și ați scris prima proză, „Intilnire”. Pentru vîrstă și mult, pentru proză a puțin. Să așteptăm împreună alte „Intilniri”, mai vesele.

MARIN RADA, Slatina: „Sfinxul” nu ne-a spus nimic altceva decit că „ați simțit foarte bine în excursia la munte. Scrieți-ne și după ce vă duceți la mare.”

LUCIAN MĂGUREANU, Pitești: „Stimate tovarășe critic, sint la vîrstă cînd, pe plan biologic, am ajuns la punctul cînd se constientizează () că încep să se întîmbe ce-a făcut?... Ați făcut destule, e adevărat, dar asta nu înseamnă că trebuie să faceți totul, inclusiv proză. Totuși, mai trimiteți, fără să uitați să dați titlu (cum ați făcut acum). Mai ales că e o diferență între stilul scrisorilor și stilul scriiturii, ca între mina de scris și mina stîngă.”

MARIANA BODOLICĂ, Iași: Prozele d-voastră despre singurătatea unei femei tineri (care în nici un caz nu poate fi „burlesc”) sint scrise cu sensibilitate, cu o bună cunoaștere a situației. Ceva încă le lipsește spre a fi publicate. Ceva „putin”! Așteptăm, eventual chiar aceleași texte revizuite.

IOAN LUCICI, Caransebes: Copia povestirii, bătută cu panglică roșie, este aproape ilizibilă, Trimiteti originalul, o fotografie și... să vedem. Talentul nu se mai discută, miza însă este, deocamdată, mai mică decit el.

THOMAS GLAHN, Ploiești: „Ordin de concentrare” este o schiță bizară, scrisă bine. Așteptăm confirmarea și cu alte texte ale dumneavoastră. Și citeva date. Și o fotografie cit mai aproape de adevăr.

LANCIA 24, Iași: De obicei nu admitem pseudo-nimel, pentru că încercarea de a scria nu ni se pare o încercare rușinoasă. Dar atit pseudo-nimel ales de d-voastră, greșelile gramaticale, cit și situațiile aberante descrise ne-au hotărât să facem, în sens negativ, o excepție. Iați: „Mi-era scribă de bomba aia. Imi venea s-o sculip. Și ce dacă o să-mi cadă în cap? Chiar dacă nu face bun tot imi dezorganizează fizicul...” Creдем că v-a căzut în cap.

ALEXANDRU RIZEA, Iara, Cluj: „Prietenii” ne-au amintit de Lizina marele Sadoveanu, dar numai prin unele similitudini, ca să nu le spunem altfel, chiar dacă pe eroii d-voastră îi cheamă Ionică (Lizuca) și Agon (Patrocle). Mama vitregă, de ca, orice mamă vitregă, e mai rea decit hingherii. Nu scrieți însă rău. Incercați, dacă se poate, să scrieți, fără motive binecunoscute. Incercați să scrieți despre d-voastră.

COSTICĂ OLARU, Suceava: „Păt Frumos de cursă lungă” e o proză picarească, avînd ca eroi soferii de cursă lungă și autopostalii, nu e rău scris, dar pare nesfrîștit. Or, asta nu e bine pentru că ritmul e silitiv. Așa și în „Intilniri” și trimiteti-ne abia după aceea. E dureros, dar și sănătos.

ADRIANA CRISTESCU, București: „Dorul” este, în sfîrșit, o proză cum ne așteptam, adică publicabilă. Decl. date, o fotografie și, eventual, o scrisoare pe care să o scrieți.

ANISIA CIACHI, Galați: Vă răspundem cu Intuziere, acum, probabil, sintei în anul III al Facultății de nave. Poate nici nu mai scrieți. Sau poate ați învățat să bateți la mașină. Oricum, povestirea pe care ne-ați trimis-o (cu un scris aproape ilizibil) ne îndreptățește să sperăm într-o revenire.

I. N.

Editarea lui Nicolae Iorga

Urmare din pag. 1

concepție de filosofia istoriei de mare originalitate în context european. Nu trebuie să ne abandonăm unei filistine timidități cînd e necesar să căutăm locul marelui savant în cultura Europei. „Inovațiile” teoretice și metodologice ale lui Iorga sint expresia unei personalități deschizătoare de drumuri noi. Cum era și firesc, preocupările de filosofie și antropologie istorică ale lui Iorga se concentrează în jurul a trei chestiuni fundamentale: a) fenomenul dominației examinat sub aspectul modurilor sale de manifestare în istoria universală și a consecințelor pe care le revărsa asupra destinului popoarelor; b) fenomenul ciocnirilor, al marilor transformări, care l-a și dus spre problema revoluțiilor și a tipurilor acestora și c) fenomenul libertății. Concepția de filosofia istoriei și de antropologie istorică a lui Iorga nu poate fi înțeleasă dacă nu se tratează unitar critica pe care el o face deopotrivă revoluțiilor neorganice și formațiunilor imperiale (oricare ar fi ele). A sublinia doar una dintre aceste critici ar însemna să practicăm o „jumătate de adevăr” pe care tot N. Iorga îl califică drept un „adevăr ticălos”. Poate că, între culturile europene, cea mai bine servită de adevărul integral și mai adine deservită de adevărul jumătate este cultura română. Sansa și greutatea pentru o asemenea cultură se desprind deopotrivă din faptul că pare a fi aleasă pentru cuicul adevărului întreg nu a acelor „adevăruri pe jumătate” cu care se spune că trece puntea, dar de fapt tot n-ajungînd unde trebuie. Așadar, o ediție din orice scriere a lui Iorga presupune din partea editorului o prealabilă purificare ca aceea a vechilor cioplitari asupra cărora ne atrăgea atenția Brăncuși. O simplă îndeminare de tehnician (specialist) este cu totul neîndeștătoare. Mai este necesară aceea țărnie morală de a merge pe firul ideii și al gândului marelui nostru istoric pînă la capăt. Dacă folosești „foarfeca” ideologică în ediția operei sale efectul este de-a dreptul ciudat: nu-ți mai iese nimic. Tot ce clădit se năruie și nu poți da cititorului decit o îngrijădire de texte, un fel de materie primă factologică. De aici impresia care s-a creat în jurul marelui istoric și care a devenit aproape o prejudecată: cum că opera lui este pură factologie. În realitate adevărul se află exact la celălalt pol. Opera lui N. Iorga este mare, nu atit prin montablancul faptelor și al documentelor cit prin arhitectura ei, prin marile edificii fenomenologice prin care a reușit să ne facă martori ai unor epoci mari, ai unor mari personalități, ai unor neamuri etc. Iorga are „ochiul viu”. El invite istoria pentru că o citește prin permanența unor semnări esențiale sau cheia evenimentelor trecute dar și actuale, prin permanența unor instituții, (de la drumurile comerciale la parlamentele, de la eponiile la habituri urbane etc. etc.), prin permanența unor complexe geo-politice și culturale cum ar fi Romaniile populare etc. Este firesc să dăm aici dacă examinăm lău la chestiunea imperiilor să le incluzi în istorie, în filozofia istoriei sau în antropologia istorică. Cineva scria la cartea pe care am editat-o că ideea lui Iorga despre relația dintre „carcasele imperiale” și „societățile locale” înseamnă un „mizantropism excesiv”. Cîtă neînțelegere și neînțelegere vizată de o asemenea mare idee iorghistă! În fapt, Iorga pune în mișcare gîndului nu un punct de vedere personal (cum face istoricul pozitivist), ci chiar mentalitatea societăților locale care au cunoscut adevărul despre fenomenul imperial. Acest adevăr devine teorie despre imperiu la Iorga. Ce spune această mentalitate urcată la rang de punct de vedere și de criteriu de judecare a fenomenului imperial în teoria lui Iorga?

Aflăm că în concepțiile „popoarelor țărănești” imperiile sint a-caliitate (și deci nu au vocația edificatoare) au semnificația „cantități”, „cantități” împovărătoare, (motiv pentru care eu am și propus termenul de „carcasă” imperială pentru a denumi intuitiv ceea ce Iorga

spune în ideea sa). Aceste „cantități” sint azezate de către popoarele țărănești într-un fel de „proportii”, sint cum s-ar zice „cîntărituri”, și astfel aceste popoare hotărăsc spontan să le abandoneze pe „cele mai erle” în raport cu „cele mai ușoare” (mai puțin „împovărătoare”). Aceasta este mentalitatea abandonului istoric al „carcaselor imperiale” propriu acestor „societăți locale”, și această mentalitate devine criteriul de construcție teoretică la Iorga. Lipsite de rezem, aceste carcase (suprastructuri) se prăbusec implacabil. Cum să califici drept „mizantropism excesiv” voința acestor popoare de a scăpa de „carcasele” împovărătoare ale imperiilor? Ar însemna să nutrești gîndul eronai (pe care Iorga, ca mare cunoscător și înțelept al istoriei, nu-l împărtășise) că imperiile au un rol de civilizare și de universalizare. Este aici o întregă discuție pentru care aș trimite la cunoscuta conferință a lui Eminescu referitoare la „influența austriacă...”. Ca să nu trimit la teoria marxistă a suprastructurilor etc. etc. De altminteri, este destul de curios că altcineva m-a „criticat” pentru evidențierea criticii lui Iorga la adresa revoluțiilor neorganice între care istoricul o azea, pentru caracterul ei tipic, în primul rînd pe cea franceză și nu numai pe aceasta. Iată-l pe Iorga vede din același unghi de vedere, cel al popoarelor, și astfel distinge între „revoluțiile organice” și „revoluțiile neorganice” tocmai pentru a lumina istoria cu mintea popoarelor nu cu aceea a elitelor. Și în acest caz discutăm ar fi mult mai complex și, oricum, ar cere adînci și largimi. După cum vedem, concepția lui N. Iorga înaintează flancată de două mari surprize epistemologice: una se referă la teoria fenomenului imperial, cealaltă la teoria fenomenului revoluționar. A nu fi „sensibil” la surprize e tot una ca a fi insensibil. Iată pentru ce cred că editorul lui Iorga are nevoie, pe lingă o bună stăpînire tehnică și profesională a chestiunilor, și de o finută morală deosebită, dar mai ales de mult suflet, de o compoziție sufletească în stare să vibreze la comanda adevărului întreg care-l încolonează pe toți editorii săi din trecut, prezent și viitor.

Claudia Șerban: „Flori”

Amintire de tandra

Să astăzi mai vin poezii tineri să-mi aude pe Grigore Hagiu. — Stiti, iertati-mă, îl caut pe Grigore Hagiu. — Ce pot să le răspund? Altcuva decit că nici nu mai este? — Nici mie nu-mi vine să cred că nici nu mai este. A fost prea blînd? Dar ce însemnă blînd cînd el nici nu mai este?... A fost tandra? A fost? — Și nu numai cu cei pe care îi cunoștea? Veneau la el poezii tineri din toate colturile țării (și cite colțuri sint) și se întineau cu un mare poet care credea în fiecare dintre ei. — Bătrîne, zicea, n-ai venit degeaba, ai versuri, lasă-le aici. — Nu promitea nimănu nimic, dar simpla intilnire cu el era o sărbătoare. — Bătrîne, zicea, a venit un poet. — De unde să vin? Poetul, de multe ori necăjit și supărat pe ceilalți poezii? — A venit poetul, zicea. Ascultă! — Deseori mi-a fost dat să ascult, recitate de el altfel de cit sintem noi învățați, versurile altor: — Fii atent, bătrîne! — Recita mai bine versurile care nu erau ale lui. Poezile, recitate de el, păreau foarte bune, păreau, de ce să n-o zicem, chiar ale lui. — Ascultă, zicea, ascultă un poet de care nu știe nimeni nimic. Ascultă! — Era bogat în poezii, și dealte fel se pierdea în timpul lor, zadarnic. — I-ar fi plăcut să fie el, să descopere el pe cel căruia i-ar fi făcut loc în locul lui.

Amindoi, unul și celălalt, nu vroiau altceva decit să lumineze. Era poetul care va fi în urma lor. Împreună și acum, așteptări.

— Iubitul, nu fi rău, chiar și așa, acum, va veni unul mai bun decit noi. — Poezia lui n-aveam cum s-o înțelegem pe deplin. — Poezia lui va fi poezia noastră și încă pe atit. Cit o s-o înțelegem asta-i în firea lucrurilor. A lui Grigore, a lui Nichita. — Era cam mare, volnic și prea bun, și suridea întotdeauna. — Vă caută cineva, i se zicea. — Cine mă caută? Poetul? — Il mai caută și acum pe Grigore Hagiu poezii tineri. Nici nu știu, nici nu vor să creadă că el nu mai este. — Il caut pe Grigore Hagiu, zice un tînăr poet. — Și ce dacă îl caut? Imi vine să-i răspund. Nu mai este. Dar nici nu mai este? — Și cînd vine? Aș vrea să-l văd. Aș vrea să vorbesc cu dînsul. — Grigore Hagiu ar fi avut cu trei ani mai mulți, dacă nu ar fi murit.

Iulian Neacșu

REMEMORĂRI

Voievodul stelar

Într-o noapte de ianuarie limpede și rece ca o sică de cristal, am văzut coborînd lin spre crestele cele mai înalte ale Munților Carpați o stea strălucitoare și de neatin. Cobora cu maiestrea astrală a depărtării sale scilpind vederii mele. Nu știam dacă se născuse atunci sau era doar semnul desprinderii anecstare traversînd cerul spre o țintă numai de ea știută. Era trecut de miezul nopții și sub revărsarea lăptoasă a luminii lunare am văzut efigia lui Eminescu strălucind peste zăpezi, sculptată în granitul milenar al munților, cu fruntea boltită, nas puternic și bărbie domoală, ca o mască de voievod incrementată spre eternitate. Steaua aceea nespuse de limpede și nespuse de strălucitoare s-a oprit din luncarea ei maiestuoasă, rămînînd neclintită, însurubindu-se ca un diamant în mijlocul unei coroane nevăzute.

Chipul frumos se nimbă acum de o lumină secretă și eternă și veghea înălfimile cu steaua unică a geniului său pulsînd deasupra. Atunci am scris această litanie mică, acest murmur neînsemnat închipind un dor adine și o nesfrîșită adoratie: „În Tara Moldovei, sus, / coborînd din spere obcini spre plai, / trece în nopți cînd e lună / Voievodul Eminescu Mihai. / Se oprește la sfințe altare / și-n crame cu vin de un veac / privityhetore și-n vîd se usucă / de atita iubire și tac. / Și-un cîntec se face pămîntul / un cîntec și-un petec de rai / cînd trece în nopți înlunute / Voievodul Eminescu Mihai”. Numele Lui trebuie roșit în soapțe, poezile Lui cîntate în gînd, Steaua Lui pusă de strajă în brazil Carpaților, în toate nopțile lui Ianuarie să strălucască mirific și de neatin pînă-n hotarul ultimului sat... Geniul său este unic și irepetabil!

Mircea Micu

Ionuț Cîrjan

Timp uscat de frunze

Timp uscat de frunze strivit între doua soapte barbore nu te imaginez uneori părăsit între șine de tren respirația ta mizgălită cu riduri / revărsîndu-se printre pietrele gloriei / cornea ta intunecată pîlînd indocent Tu care de atita vreme / crezi în regrete / tu / care de atita vreme vrei să ne convingi că plitiseala nu este decit un cuvînt trecut / stai puțin, așteaptă puțin / s-ar putea, la sfîrșit să înțelegi ce înseamnă trecutul / s-ar putea... Astăzi cînd melancolia rămîne un joc / cînd jupuții de sentimente ne reintorcem într-un mediu obscur cînd totul depinde de obicei de nimic... Să te naști ca un filifit de cuvinte dintr-o gură vulgară să singezezi vinovat / să înțelegi viața ca pe un copac obosit / prin care trece fiecare neînsemnată clipă ca și cum iarba n-ar fi decit un cuvînt incolor ca și cum cineva ar vrea să imite descurajat un cutremur... De acum / nici păsările // zburînd către anotimpuri trecute nici strigăturilor împietrit în nisip, Numai tu / timp uscat de frunze / preferînd tăcerea oricărui alt risc, așteptîndu-ți destinul sau contemplantînd nepăsător un zgomot de cale ferată... ca o țărînă învețită de pași / ca un simpton dureros de nemăsurat absurd.

Ingeri dresați

În Grădina Zoologică a unui suris cel mult poți să te plimbi printre ingeri dresați / deslușind un amestec acroșor de păreri pierzînd și ultimul tren către ziua de miine cercuți iubitei și-ți poți imagina drept o romanță bîcîuită de vreme adormind într-o cotletărie noivă ...pe masa din hall / cărți aranjate înec ca niște sentimente prea grave vise trezite din realitatea unui altfel de joc Culcat pe pernele atitor tristeți mă pot întoarce de pe partea cuvintelor noastre pe partea cealaltă pictînd pe farfuriile de plastic ale viitorului ceva ne-nțeles Ce înțelegi Intr-un timp greșiri țîrînd pe corzi speciale împărțind obiecte noi, pretioase cînd pe Capitalul există încă pene de gîscă Dar în Grădina Zoologică a unui suris / cel mult poți să te plimbi printre ingeri dresați admirîndu-i un timp... exact ca într-o poveste de dragoste în care chiar de la început ai fost singur.

Poezia de vocație

Urmare din pag. 1
forțelor elementare, „visînd și vîbînd sub poien”. Dar tot în volumul din 1966 („La ritmul naturii”) apare prezentamentul morții la scară cosmică, totul fiind într-o supremă dezagregare: „o vină ce trece din viață spre moarte / dînd morții un ceas de sublimă trăire / și vieții un ochi în repaos”. Vinătoreea fără sfîrșit revine într-un fel sau altul de-a lungul versurilor poeziei Constantei Buzze. Salvarea sufletului suferînd al celui subjugat artei s-ar face (pentru a cita odată de-a lungul secolelor?) prin poezie: „aluvioni de durere / ca piatra / sedimente versuri versuri” („Plumb” în volumul „Cîină bogată în viscol” — 1983). Dar și prin iubire. În acest registru poeta reușește o simfonie fantastică, ea executînd nu doar pe o cordă (cum bine se subliniază în substanțiala postfață semnată de Dan C. Mihăilescu) cîntecul fără sfîrșit al femeii supusă dragostei. S-ar putea spune chiar că erotica ar domina cantitativ tot ceea ce a scris Constanta Buzze. Numai că atit de mare incit pare lumea însăși, spuse ea și închise subiectul. De fapt, căpitanul întrebare dacă ea credea că acest barbar se trage din Harimwakairi, kami care avea grijă de pisici, pentru că putea ca un dihor în călduri, așa cum se bănuia că ar mirosi accl kami. Ea-i răspundese că nu era de aceeași părere, rusîndu-se în sinea ei de grosolanță căpitanului, pentru că Anjin-san nu mirosea ca Tsukku-san, sau Părintele Superior, sau barbarii obșnuiți. Acum el avea un miros plăcut, aproape imperceptibil. Blackthorne știa că ea nu-i spunea adevărul. Aș vrea să le pot vorbi păsărească lor, gîndi, dar și mai mult aș vrea să plec din insula asta blestemată, să fiu iar la bordul lui Erasmus, cu echipajul pregătit, cu „halea”, băutură, praf de cusută și ghiulele din belșug, cu mărfurile vindute și din nou în lare, către casă. Cînd o să fie asta? Toranaga a spus curînd. Poate fi crezut? Cum a dus corabia la Yedo? Remorcată? Au dus-o portughezii? Mă întreb ce face Rodrigues. I s-a cangenat piciorul? Acum ar trebui să stie dacă o să trăiască cu două picioare sau cu unul, dacă amputarea n-o să-l omoare — sau dacă are să dea ortul popii. Doar ne, apără-mă de răni și de toți doctorii din lume. Și de preoți. Un alt punct de control. În ruptul capului Blackthorne nu putea pricepe cum izbuteau toți să rămîna atit de politicoși și liniștiți, totdeauna inclînîndu-se, imminnd și înapoind actele, totdeauna zîmbînd și nici o urmă de iritare sau altceva de ambele părți. Sint atit de diferiți față de noi. Privi față lui Mariko, care era parțial ascunsă de vîl și de borurile palăriei. Gîndi că e foarte draguță și era bucuros că lămurise lucrurile cu ea în privința greșelii ei. Cel puțin n-o să mă mai piseze cu atureala aia. Iși spusese. Pederasti nenorociti, toți sint niște ticăloși mișjiți de singe!

Iulian Neacșu

XXII

d... El e comandantul castelului, spuse ea, nevoind să-i dezvăluie adevăratul motiv. Yabu, în fruntea coloanei, dădea ordine cu o voce răsunătoare și porni. Mariko curi în lectică, perdelele fiind trase doar în parte. Buntaro îi făcu semn lui Blackthorne să meargă alături. El îi dădu asigurări. Așteptară să treacă lectica lui Kirî. Blackthorne se holba spre figura întofolită, vizibilă pe jumătate, auzindu-i suspinele înăbușite. Cele două slujnice înapămintate. Așa și Sōno, pășeau alături. Apoi se mai uită în urmă pentru ultima oară. Hiro-ming stătea singur lingă coliba micuță, sprînjîndu-se în sabie. Cînd samuraii închiseră ușa fortificată, grădina dispăru din fața ochilor săi. Zăvorul mare, de lemn fu tras. Acum, în curtea exterioră nu mai erau străji. Toate erau pe ziduri. — Ce se-nîmplă? Într-ebă Blackthorne. — Poftim, Anjin-san? — Parcă ar fi sub asediu. Uniformele maro împotriva celor gri. Se-așteaptă iar necazuri? Altc necazuri? — O, imi pare rău. E firesc să se-nchidă ușile noaptea, spuse Mariko. — Cînd lectica ei se puse în mișcare, el începu să meargă alături. Buntaro și restul arierăzării postindu-se în spatele lui. Blackthorne privea lectica din față, mersul legănat al purtătorilor și figura dinăuntru văzută ca prin ceață, de după perdele. Era foarte neliniștit, deși încerca să se ascundă. Cînd Kiritsubo tipase brusc, el se uitase la ea imediat. Toți ceilalți priveau spre fata lungită pe scări. Voise să privească și el tot într-acolo, dar o văzuse pe Kiritsubo zbughînd-o brusc, cu o viteză surprinzătoare, înapoindu-l, în coliba. Pentru o clipă, crezuse că ochii îl înșelau, pentru că în noaptea, pelerina închisă, chimonoul negru, palăria de culoare neagră și vîlul asjideroa o făceau aproape invizibilă. Urmărise figura dispărînd pentru un moment, apoi reapărînd, intrînd în lectică și lăsînd perdelele. Pentru o clipă, ochii îi se întîlniseră. Era Toranaga. Mica suită ce însoțea cele două lectici înainta încet prin labirintul castelului și punctele de control ce nu se mai sfîrșeau. De fiecare dată erau plecăciuni protocolare, documentele erau din nou examinate cu mizgă, un alt căpitan și o grupă de escortă în uniforme gri îl preluau și apoi erau lăsați să treacă. La fiecare punct de control Blackthorne urmărea cu atență mereu

rescînd cum căpitanul grăzii venea foarte aproape cercetînd atent perdelele lăstate de lectica lui Kiritsubo. De fiecare dată omul se inclina politicoș spre chipul mai mult întrezărit, auzind suspinele înăbușite și apoi le făcea iar semn să plece. Cine altcineva mai știe? se întreba disperat Blackthorne. Slujnicele trebuie să stie — asta ar explica de ce sint așa de infricosate. Hiro-matsumi cu siguranță trebuie să îl știu și, categoric, doamnă Saruko, complicea Mariko? Nu cred. Yabu? O avea Toranaga încredere în el? Maniacul ăla fără git, Buntaro? Pesemne că nu. Categoric, asta e de înscărire de fugă extrem de secretă. Dar de ce să-și riste Toranaga viața în afara castelului? Nu e mai în siguranță înapoindu-l? De ce se face în foarte mare taină? De cine fuge? De Ishido? De asasinii? Sau de altcineva din castel? Probabil că de toți, gîndi Blackthorne dorînd să se afle în siguranță pe galeria, în largul mării. Dacă Toranaga e desoperat iar să fie prăpăd, lupta va fi pe viață și pe moarte, și n-o să fie nici crupa. Sint neînarmat și chiar dacă așa avea o pereche de pistoale sau un tun cu ghiulele de douăzeci de livre și o sută de băieți unși și unul, soldații în gri ne-ar face zob. N-am unde să fug, nici unde să m-ascund. Oricum o dai, tot prost iese! — Ai obosit, Anjin-san? Il întrebă Mariko, cu o polifete exagerată. Dacă veți, eu pot să merg pe jos și Domnia ta în lectică. — Multumesc, răspunse posac, simțînd lipsa cizmelor, saboții în curele încă incomozi pentru el. Picioarele imi sint bune. Aș dori numai să fim în siguranță în largul mării, atit. — Esti vreedată în siguranță pe mare? — Uncori, senhora. Nu prea des. Blackthorne abia dacă o auzea. Pe bunul Dumnezeu, gîndea, sper să nu-l dau de gol pe Toranaga. Asta ar fi cumplit! Ar fi fost mult mai bine dacă nu l-aș fi văzut. N-a fost decit un ghinion, unul din acele accidente care pot da peste cap un plan perfect gîndit și executat. Trăgura de ea, Kiritsubo, e o mare acțiivă și dinăgă de asemeni. Numai pentru că n-am înțeles ce-a strigat ea, n-am căzut și eu în plasa cu sîrăcîluc. N-a fost decit un ghinion că l-am văzut clar pe Toranaga — cu perucă, machiat, cu chimonou și pelerină, leit Kiritsubo, dar totuși Toranaga. La punctul următor de control, noul căpitan al uniformelor gri veni chiar mai aproape decit înainte, slujnicele cu lacrimile sîroind, făcînd plecăciuni și stîndu-i în cale fără să-nceară măcar să spună că nu i-ar sta. Căpitanul se uită tînt la Blackthorne și veni spre el. După ce-l privi atent și neincrezător, vorbi cu Mariko, care clătînd din cap drept răspuns. Omul moră, se întoarce la Yabu, îi dădu înapoi hîrtiile și făcu semn procesiunii să plece. — Co-sa spuns? întrebă Blackthorne. — Se întreba de unde vii — unde e casa dumitale.

CUMPĂNĂ Mitologie

„Vedeam ca în vis pe-al meu inger de pază”. MIHAI EMINESCU
De fapt nu știu precis cum arată ingerul meu păzitor. Astă vară un puf de păpădie mi se așezase pe umărul stînj — sint convins că era ingerul meu păzitor. „Tu mergi cu mine la piață după cumpărături și la întoarcere vîd că nu cari nimic!” îi spun copilului vesel din dralea mea — „Eu sint doar ingerul tău păzitor”, răspunde. Și elipa aceasta troznește ca un bici în mina dreaptă a coîndătorului lumii decembrie dar nu e elipa, e doar ingerul acela bicuitor. O scurtă din piele de inger și-ar face iubita dacă mi-ăs Jupu aiureala adormită din întimplare pe creștelul meu. Pe fiecare frunză în grădina uitată locuiește cite un pui învechit de inger: și se duce învîrîndu-se ingerul tău păzitor. Lasă-l să stea, ca un fir de praf lipit de roata căruții, ca iălăngile cu sunete grele la gîtul ușoarelor turme, ca un zimbet uitat într-un cufăr din podul memoriei. Să stea ca un inger buidol.

În românește de Doina Cerăceanu

George Alboiu

